

BRĪVĀ LATVIJA

ISNN 0934-6759

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN **LATVIJA**

2020. gada 10. – 16. marts

Nr. 10 (1668)

Lasiet tīmeklī
www.brivalatvija.lv

Godina pulkvedi OSKARU KALPAKU

Aizsardzības ministrija ierosinājusi 2021. gadu dēvēt par Varonju gadu un aicina sabiedrību meklēt varoņus gan starp saviem līdzcīlvekiem, gan arī katram pašam būt tādam. Visā Latvijā godinās tos varoņus un pieminētos vēsturiskos notikumus, pateicoties kuŗiem pastāv brīva Latvija. Šogad īpaši tiks godināta Zemessardze tās 30. gadadienā.

Vietā, kur tagad izveidota pulkveža O. Kalpaka piemiņas pasākumos piedalījās aizsardzības ministrs Artis Pabriks, Aizsardzības ministrijas parlamentārā sekretāre Baiba Blodniece

O. Kalpaks, kapteinis Nikolajs Grundmanis, vīrsleitnants Pēteris Krievs un leitnants Johans Hanss Šrinders. Pēc mūzeja ēkas atjaunošanas 2013. gada 6. martā atklāja no jauna izveidoto ekspozīciju, kurā atspoguļo pulkveža O. Kalpaka personību un viņa darbību Pirmā pasaules kara un Latvijas Atbrivošanas cīņu laikā.

Pulkveža O. Kalpaka piemiņas pasākumos piedalījās aizsardzības ministrs Artis Pabriks, Aizsardzības ministrijas parlamentārā sekretāre Baiba Blodniece

un Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Leonīds Kalniņš.

"Latvijas vēsturē ir virkne notikumu, ar kuŗiem mēs lepojamies un par kuŗiem mūs cildina arī starptautiskā sabiedrība. Tā ir mūsu izcīnītā uzvara Neatkarības kaŗā, pretošanās padomju varai PSRS okupācijas laikā, neatkarības atgūšana stāvot barikādēs," uzsver aizsardzības ministrs A. Pabriks. "Vienojosais elements šajos notikumos un stāstos ir tas, ka aiz visa tā stāv vienkārši cilvēki – mūsu

ikdienas varoņi, kuŗi ir spējuši uzvarēt, sasniegt un iedvesmot. Tāds bija pulkvedis O. Kalpaks pirms vairāk nekā 100 gadiem, kuŗš ziedoja savu dzīvību domās par brīvu un neatkarīgu Latviju, un tādi ir arī mūsdienās. Varonībai nav nacionālītās, etniskās, reliģiskās vai citas piederības. Varoņi ir mūsu līdzcīlveki, kuŗi padara mūsu sabiedrību labāku un valsti drošāku."

Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants L. Kalniņš nolika ziedus pie pulkveža O. Kalpaka pieminekļa Rīgā.

Mākslinieces Vijas Dzintares veidotais piemiņas ansamblis Oskaram Kalpakam Ošupes pagasta "Liepsalās" (veidots 1999. gadā). Oskara Kalpaka tēls (bronna un granīts), Akmens lapu kompozīcija pie dzimtas ozola (granīts)

Pošamies uz konkursu "Rādi, ko māki 2021"!

VĀCIJAS RADOŠO BĒRNU UN JAUNIEŠU TALANTU
5 gadu
JUBILEJAS KONKURSS
9 / 05 / 2021
PLKST. 15:00
zoom platformā

AICINĀM PIETEIKT DALĪBNIEKUS, AIZPILDOT PIETEIKUMA ANKETU:
<https://ej.uz/radikomaki2021>
DALĪBAS NOSACĪJUMI ATRODAMI NOLIKUMĀ.

PIETEIKŠANĀS LĪDZ 2021.GADA 1.APRĪLIM
DALĪBAS MAKSA: 5 EUR PAR BĒRNU

ORGANIZE: Saine, Frankfurtes latviešu biedrība, Lettische Gesellschaft in Frankfurt e.V.

ATBALSTA: Latvian Kopība Vlčījā, MICREC MIKROFONA IERAKSTI

Latviešu Fonds
aicina pulkā

2. lpp.

Vai Facebook
klūst par
globālo
cenzoru?

4. lpp.

Par
pārspīlējumiem
ar
polītkorektumu

5. lpp.

Krājaizdevu
sabiedrības
Latvijā. Vēsture
un iespējas

6. lpp.

Numura
intervijā –
komponiste
Dace Aperāne

7. lpp.

Vītolu fonda
mecenātisma
paraugstunda

10. lpp.

ILZE
PĒTERSONE

(Turpināts no Nr. 9)

Latviešu Fonda tapšanas ideja radās 1970. gada sanāksmē "Nākotne 70", pirms Dziesmu svētkiem Toronto. Iespējams, kāds no jums bija klāt šai sajūsmas pilnajā brīdī, kad pazīstami ASV un Kanadas latvieši – Voldemārs Gulēns, Brunis Rubess, Valdis Muižnieks, Ģirts Zeidenbergs un citi apņēmās "izveidot bazi latviešu kultūras pasākumiem, kas spēs darboties paaudzēm ilgi.

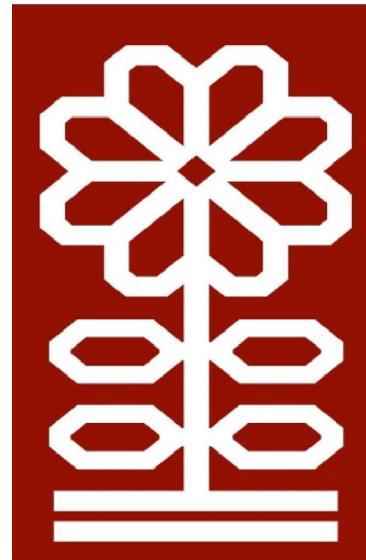
Latviešu Fonds ir plānots un lolots kā "visu trimdā dzīvojošo paaudžu pasākums, kas domā par latviešu kultūru un ar tās eksistenci saistītajām problēmām pēc iespējas tālā nākotnē" (Valdis Muižnieks). Tajā pašā gadā Fonds tiek reģistrēts kā bezpeļņas organizācija Mičiganas štatā. Voldemārs Gulēns izteica LF misijas praktisko pusī: "Vadoties no pārliecības, ka mēs atbalstīsim latviešu kultūru līdz sīrmam vecumam, mums likās loģiski mērķtiecīgi sākt krāt kādu mazu naudu ik mēnesi." Līdz ar Austras koku kā simbolu Fonds izveidoja saukli – "Dosim, dzīvosim!" – un aicināja tautiešus ziedot druskai pa druskai līdz sasniegts tūkstotis dollaru līmenis. Lecere bija sakrāt miljons dollaru pamatkapitālu, un tad no ieguldījuma procentiem dot finanšu atbalstu latviskiem projektiem.

Latviešu Fonds aicināja dot, un tautieši deva. Ar sazedotajiem līdzekļiem pamatkapitāls auga; desmit gadus atpakaļ tas tuvojas \$700,000.00. Šodien miljons dollaru mērķis ir sasniegts un pārsniegts; Fonds var lepoties ar 500 projektiem, kas atbalstīti divu miljonu dollaru vērtībā. Cienījamie lasītāji, jums daudzi no šiem projektiem būs pazīstami: filmas "Mēlānijas chronika", "Dvēselu putenis" un "Mātes piens"; grāmatas "Sibīrijas bērni", "Wit and Wisdom of Ancient Latvian Poetry", "Jettes Cimdu grāmata", "Bruno Slept Here", stāsti par Amerikā dzīvojošiem latviešiem "Mēs neesam aizbēguši"; atbalsts Beverinas, Garezera un Kursas vasaras vidusskolām; Daces Aperānes Starptautiskie latviešu mūzikai meistarkursi; "Skandnieku", "Ilgu", "Trio" un neskaitāmas latviešu teātru viesturnejas un daudzi, daudzi citi projekti.

Lai izsludinātu Fonda mērķus un veicinātu latvisku vidi, LF gadu no gada rīkoja Nedēļas Nogales Nākotnei, pulcējot apdāvinātus tautiešus – zinātniekus, māksliniekus, rakstniekus – lai piedalītos uzrunās, semināros, literātūras un dzejas vakaros. Prātā nāk skaista pēcpusdiena Nujorkā 2011. gada rudenī, kur savu dzeju lasīja nesen Aizsaulē gājušie legendārais Jānis Krēslīņš un Modris Mednis, kā arī pazīstamā dzejniece Rita Gāle. Atceros arī Vairas Paegles svētku runu 2012. gada NNN nogalē Filadelfijā, ko Sandra Milevska organizēja Filadelfijas BLB 120 gada jubilejas programmā. Tās bija sevišķas sanāksmes katru

gadu citādas. Gadu gaitā gan audience LF nogalēm saruka... Ko lai dara... gadi nāk, un gadi iet.... Daudzi LF dalībnieki ir pirmās paaudzes trimdas latvieši; viņi vairs nevar ceļot garus gabalus, lai piedalītos sapulcēs. Daudzu arī vairs nav ar mums. Nav arī vairs tās kopības sajūtas, kas kādreiz bija. Latvieši turas savos ģimenes lokos, pienākuma izjūta pret plašāko latviešu sabiedrību ir samazinājusies.

Atzīmēšu kādu interesantu vērojumu savas darbības gados. Fondu ir vadījušas otrs paaudzes trimdas latvietes, īstieni "superletiņi" – gājušas Minsteres vidusskolā, dzīvojušas un strādājušas Latvijā, aktīvas arī citur

Priekšsēde Valda Grinberga (2016-2020) un Gints Grinbergs

latviešu sabiedrībā. Pašreizējā priekšsēde ir "superletiņš" no Latvijas! Ja dibinātāji bija ideālisti (un visi vīrieši), tad priekšsēdes ir bijušas patriotes un darītājas – bitītes ar latvietības izjūtu, techniskām zināšanām un neizsmeļamu enerģiju.

Šeit gribu piebilst, ka Covid gads ir radījis negaiditus plusus, pulcējot tautiešus un uzturot latviskumu. Kā piemēru minēšu LF pēdējo pilnsapulci – tā bija plānota 2020. gada NNN nedēļas nogalē Hamiltonā, ieskaitot mākslas tūri un Pļaujas svētku mielastu. Tās vietā mums bija jānotur virtuālā pilnsapulce. Jaunā priekšsēde Renāte Kenney kopā ar mākslinieci Ritu Grendzi bija izveidojušas virtuālu izstādi. Uz ekrāna parādījās trimdas mākslinieku mākslas darbi no ASV, Kanadas un Austrālijas. Mēģinājums izdevās! Ne tikvien padome un LF biedri, bet arī citi pievienojās mums ZOOM formātā, mākslu varēja loti labi sarezdet, un mēs visi daudz ko jaunu uzzinājām. Sekoja diskusija, domapainības un atmiņas...

Te jāpiemin Sandras Milevska trimdas presē izsmēlošais raksts par nesenā latvisko "zudušo ne-

Latviešu Fondam šogad – 51

Pusgadsimts jaukā kompānijā

Pie priekšsēdes Kristīnas Sīmanes-Laiminas Čikāgas padomes sēdē 2014. gadā. Blakus - iepriekšējais priekšsēdis Valdis Bērziņš, aiz viņiem padome

libnieku nekā senāk, piedaloties klātbūtnes sapulcēs, izbaudīja latviešu kultūras bagātību.

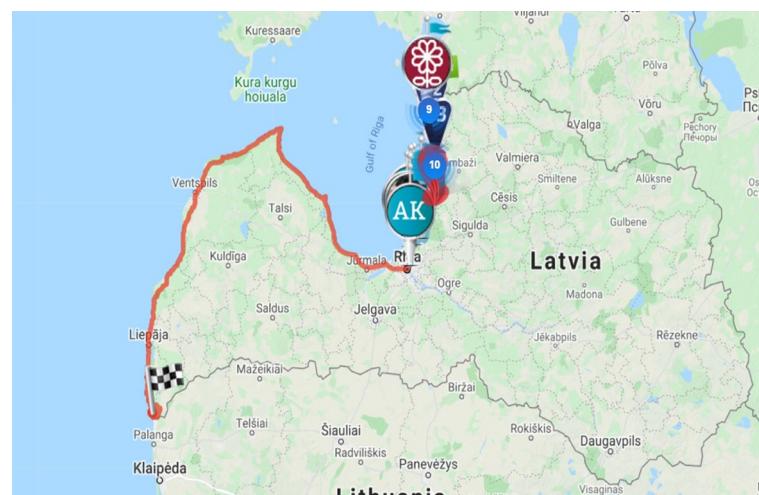
Latviešu Fonda dibinātāju doma aizvadītā gadsimta 70. gados bija gādāt resursus tieši trimdas latviešu sabiedrības pastāvēšanai. Bet līdz ar Latvijas brīvības atgūšanu 1991. gadā, projektus sāka pieteikt arī Latvijas latvieši. Kā man ir stāstīts, 90. gadi bija Fondam pārdomu pilni; vienībā radās jautājums par Fonda nozīmi un vajadzību laikmetā, kad mums atkal ir pašu valsts. Bet zinu, ka Valža Bērziņa vadībā (2007 – 2011) Latviešu Fonds turpināju savu darbu un gāja uz priekšu. Mēs priečājamies, ka Valdis vēl tagad pārstāv Fonda darbību Latvijā!

LF pirmie Tūkstošnieki un dāsnākie ziedotāji ir tie, kas 50. gados cēla baznīcas, skolas, nomettes. Viņi ir devuši un turpinājuši dot līdz pat sīrmam vecumam! Tagad ir pienācis laiks "pēctecības kārtošanai" (Voldemāra Gulēna vārdi). LF priekšsēde Kristīna Simane-Laimiņa jau no 2012. gada uzsvēra, cik svarīgi mums ir palielināt LF ziedotāju pulku, kā arī iesaistīt jauno paaudzi Fonda darbā. Kristīnai bija pilna galva ar idejam, un ar padomes palīdzību daudz kas tika uzsākts: Garezera absolventu klases dāvanas, LF

pastkartītes un skrejlapas, LF krekli un krūzītes, video pasniegumi pilnsapulcēs, projektu atbalstīšana ar ipašām akcijām (*crowdsourcing*), padomes sēdes caur *Skype*... Ar Kristīnu mēs sākām lietot *Google Drive*, kur padome var kopīgi dalīties ar informāciju. Viņa man pacietīgi (kā citkārt datora dinozauram) skaidroja, kā informācija eksistē "mākonī".

Nākamā priekšsēde – Valda Grinberga turpināja un papildināja iesāktos mērķus, iesaistot jaunus dalībniekus, modernizējot LF sazināšanās veidus. Valda aktīvi piedalījās latviešu jauniešu sarīkojumos, uzrunāja un atbalstīja Garezera vidusskolu, Amerikas Latviešu jaunatnes apvienību un Kanadas jauniešu grupu *Šī Māksla ir Jauna*. Ar padomes (Renātes Kenney) lielo darbu mājaslapa un datu baze tika uzlabotas. Projektu veicēji tika aicināti pastāstīt par saviem projektiem un iesūtīt informāciju un bildes mājaslapai un Apkārtrakstam. Tika izgatavoti LF reklāmas materiāli (uzlīmējami tetovējumi, austās aproces, mugursomas), kā arī skaistas piespraudītes, ar ko patiekties ziedotājiem. Elektroniskā ziedošana caur *PayPal* tika uzstādīta mājaslapā, un Fonds pievienojās sociālajiem medijs *Facebook*, *Instagram* un *Twitter*.

Šodien latvisķa kulturtelpa ir plašāka nekā jebkad – tā ietvei trimdas sabiedrību, Latvijā dzīvojošos un tos 373 tūkstošus tautiešu, diasporas latviešus, kas ir atstājuši dzimteni un mīt visās pasaules malās. Latviešu kopienas ārzemēs pieauga, bet kopības izjūta un saliedēšanās ir komplīcēta – trešajai trimdas paaudzei latviešu valodas spējas sāk "lozdzīties" (V. Bucēna lasītāja vēstule laikraksta *Latvija Amerikā 30. janvārā numurā!*) un diasporas ģimenēm bieži vien maizes pelnīšana jāliek pirmajā vietā.

www.myvirtualmission.com – staigāšanas programma gar Baltijas jūru 2021. gadā līdz Jāniem

(Turpinājums 11. lpp.)

LATVIJA DIENU RITEJUMĀ

Pirms 30 gadiem Latvijas tauta nobalsoja par neatkarību

Abilde aptaujā, kas pēc visām pazīmēm bija referendum, bet tomēr aptauja, – nebija vienkārši “Ja” vai “Nē”, bet drīzāk “Būt vai nebūt?”. Un arī tālāk hamletiskajā monologā viss ir pareizi – samierināties ar liktena triecieniem vai pretoties? “Vai jūs esat par demokratiku un neatkarīgu Latviju?”. Uz šo jautājumu 1991. gada 3. martā apstiprinoši atbildēja 73,68 % no aptaujātajiem. Balsot vareja visi: nepilsoni parādīsies tikai pēc pusgada.

Neliela plakātu kaudze krievu un latviešu valodās. Teksti lielākoties ir ļoti lakoniski. “Aptauja par demokratisku, valstiski neatkarīgu Latvijas Republiku”. “Mūsu Latvijai – JĀ!”. “Jūs – par?”. Un viens plakāts – ari no Latvijas Tautas frontes – daudzrunīgāks un tikai krievu valodā. “3. martā – Tavs JĀ izlems Tavu likteni,” zemāks rakstīts – “Mēs uz viena ceļa, ejam vienā virzienā, mums jāiet visiem kopā!” Otrā pusē – kustības “Demokrātiskā Krievija” aicinājums Latvijā dzīvojošajiem tautiešiem. Aicinājums iet kopā. Un biletēna paraugs.

Valsts prezidents par Dziesmu svētku kustības ilgtspēju

Valsts prezidents un XII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku patrons Egils Levits tiešsaistē tikās ar Dziesmu un deju svētku procesa rīkotājiem un mākslinieciskajiem vadītājiem, uzsverot, ka Dziesmu svētku tradīcijai ir nenovērtējama nozīme latviešu nācijas tapšanā un turpinātībā un arī šajos laikos tiem ir tikpat svarīga misija – latviešu valodas un kultūras pārstāvēšana globālizācijas apstāklos. Valsts prezidents izteica pateicību visiem Dziesmu un deju svētku procesā iesaistītajiem: “Dziesmu svētku kustība ir kā mūžīgais dzinējs, un jūs esat šī dzinēja darbinātāji. Tāpat vēlos uzsvērt, ka tikpat svarīga kā kultūras misija ir arī Dziesmu svētku sociālā izpausme, kas daļniekiem ikdiņā dod kopības sajūtu.”

Kultūras ministrs un Dziesmu svētku padomes vadītājs **Nauris Puntulis** atzīmēja, ka celā uz Dziesmu svētku 150 gadu atzīmēšanu 2023. gadā šobrīd ir liela atbildība par svētku kustības ilgtspēju.

XII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku Mākslinieciskās padomes priekšsēdis dirigēts **Romāns Vanags** atzīmēja, ka “sabiedrībai šobrīd ir nepieciešama gan fiziskā, gan morāla vakcīna, un Dziesmu svētku sajūta ir svarīga nācijas vienotībai un kopības sajūtai. Ir jāatrod no veselības drošības viedokļa visi iespējamie formāti, lai šie svētki šogad notiktu. Ir svarīgi šai paaudzei piedzīvot “Dziesmu svētku poti”, lai nodrošinātu svētku kustības nepārtrauktību”.

Mārtiņš Klišāns, dirigēts, Dziesmu un deju svētku padomes loceklis, atzīmēja, ka “tas ir mūsu goda jautājums, lai šis pārbaudījumiem bagātās laiks vairagotos ar tādiem svētkiem, kādi

šajos apstākļos būs šovasar iespējami”. Dirigents arī vērsa uzmanību uz nepieciešamību novērst nepilnības izglītības sistēmā, jo jau šobrīd to dēļ ir apdraudēta zēnu koru kustība un vīru koru pārstāvniecība Dziesmu svētkos.

Sarunā tika iezīmēta arī gatavošanās Vispārējiem latviešu Dziesmu un deju svētkiem 2023. gadā un nepieciešamie darbi, kas jāveic jau šobrīd.

2023. gada Dziesmu un deju svētku deju lieluzveduma “Mūžīgais dzinējs” mākslinieciskais vadītājs Jānis Purviņš uzsvēra, ka šobrīd dejotāji trenējas tiešsaistē un ar lielu izdomu, bet tas nevar būt ilgstoši: “Būtu svarīgi deju kopu nodarbības ārtelpās pielīdzināt sporta nodarbībām, ievērojot visas valstī noteiktās epidemioloģiskās prasības.”

Eiropa nespēj vienoties par pulksteņa laika maiņu

Rīgas dzelzceļa stacijas pulksteņis

Eiropas Savienības (ES) līmenī joprojām nav panākts vienots redzējums par jauniem nosacījumiem attiecībā uz pulksteņa laika maiņu divas reizes gadā, aģentūrai LETA atzina Ekonomikas ministrijā (EM). Tādējādi ES, tostarp Latvijā arī turpmāk divas reizes gadā notiks pulksteņa laika maiņa. Latvijā pāreja uz vasaras laiku notiks šā gada 28. martā plkst.3 jeb naktī no sestdienas uz svētdieni, pulksteņa rādītājus pārīzot vienu stundu uz priekšu.

“Tā kā ES līmenī vienots redzējums par jauniem nosacījumiem attiecībā uz laika maiņu divas reizes gadā vēl nav panākts, šobrīd joprojām ir spēkā iepriekš apstiprinātā kārtība – vasaras laiks Latvijā ir spēkā no marta pēdējās svētdienas līdz oktobra pēdējai svētdienai. Līdz ar to vasaras laiks būs spēkā līdz 2021. gada 31. oktobrim”, skaidroja ministrijā. Vasaras laiks Latvijā pirmo reizi tika ieviests 1981. gadā. Kopš 1997. gada vasaras laiks ir spēkā no marsta pēdējās svētdienas līdz oktobra pēdējai svētdienai.

Jābūt gataviem strauji reaģēt

Mums priekšā ir ļoti sarežģīts marts. Iespējams, ir vairak jādomā par ierobežojumiem – tā in-

Uga Dumpis

terviņā LTV norādīja infektologs Uga Dumpis. Covid-19 vīrusa lipīgākā mutācija izplatās dažādos Latvijas reģionos, un ir skaidrs, ka tās īpatvars pieauga. Dumpis uzsvēra, ka ir jābūt gataviem rīkoties nekavējoties, tīklīz redzams saslimstības pieaugums.

Lai gan valdībai pagaidām vēl nav skaidra rīcības plāna, kā rīkoties vīrusa lipīgākās mutācijas pieauguma gadījumā, Veselības ministrijas galvenais infektologs Uga Dumpis pauða cerību, ka tieši šobrīd tāds top. Infektologa ieskatā rīcībai, novērojot inficēšanās gadījumu skaita pieaugumu, būtu jābūt tūlītējai, kā arī maksimāli jaierobežo cilvēku tikšanās telpās.

Technoloģijas cīnai ar Covid-19

Piecus miljonus vērtā valsts pētījumu programma “Covid-19 sekū mazināšanai” rosinājusi ziņātniekus ļoti īsa laikā izstrādāt vīkni inženieritehnisku risinājumu prototipu, lai veselības apriņķes iestādēs un citās vietās ar augstu vīrusa infekcijas risku pālidzētu pasargāt vai pat glābt cilvēku veselību un dzīvību. Technoloģiskie risinājumi veidotī, domājot par Latvijas apstākļiem.

Saruna ar Ungārijas tirdzniecības lietu ministru

Ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs (*attēlā pa labi*) tikās ar Ungārijas ārlietu un tirdzniecības lietu ministru Pēteru Szijjárto (*Péter Szijjártó*), kas Latvijā bija ieradies darba vizītē.

Ministri apsprieda aktuālos divpusējos, drošības politikas un reģionālās sadarbības jautājumus, kā arī Eiropas Savienības un kaimiņu valstu politikas aktuālītātes. P. Szijjárto iepazīstināja ar Ungārijas kā nākamās prezidentūras Eiropas Padomes Ministru komitejā prioritātēm un izaicinājumiem. E. Rinkēvičs pauða ganarījumu par labām Latvijas un Ungārijas divpusējām attiecībām, pateicās par iesaisti NATO kollektīvās aizsardzības pasākumos Baltijas reģionā, kā arī par lēmumu turpināt dalību NATO Baltijas gaisa telpas patrulēšanas operācijās 2022. un 2025. gadā.

Pozitīvi novērtē Latvijas sabiedrības integrācijas politiku

3. martā Eiropas Padomes Ministru vietnieku komiteja pieņema rezolūciju par Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (Konvencija) izpildi Latvijā. Rezolūcijā ir atzinīgi novērtēts Latvijas sasniegtais sabiedrības integrācijas jomā, tai skaitā: atbalsts latviešu valodas apguvei pieaugušajiem, kā rezultātā vairāk nekā 90% Latvijas iedzīvotājai, kuŗu dzīmtā valoda ir krievu, pārvalda latviešu valodu; plašs

atbalsts nacionālo minoritāšu kultūras pasākumiem, kas veicinājis to kultūras identitātes saglabāšanu un attīstīšanu; u.c.

Vai Latvijai vajadzīgs savs aviācijas mūzejs?

Čemodāns bez roktura – nēsāt neērti, bet pamest ūz, par pusgadim laikā tapušo lidaparātu kollekciju, kurā no lidostas *Rīga* teritorijas jāaizvāc, saka Rigas aviācijas mūzeja izveidotājs Vīktors Talpa.

Viktors Talpa ar saviem “dzelzs putniem”

Viens no Eiropā lielākajiem aviācijas mūzejiem “karājas gaisā”. Kollecionārs meklē risinājumu, kā paglābt aviācijas mantojumu. Lidostā *Rīga* pandēmisks kluums. Sniegs tikpat kā nokusis, dzestrs vējš ieskrienas klajumā. Jau pa gabalu redzami savādi tērauda putni izplesti spārniem. Tas ir privātais Rīgas aviācijas mūzejs – vienīgais Baltijā, viens no lielākajiem Eiropā, kas 20 gadus mājoja lidostas territorijā, bet nu tam jāaizvācas – līdz 1. aprīlim. To paredz lidostas attīstības plāni un *RailBaltic* būvniecība.

Apbalvoti Latgaliešu kultūras gada balvas *Boņuks 2020* saņēmēji

Svinīgā ceremonijā, ko 6. marta vakarā no Latgales vēstniecības *Gors* tiešraidē varēja noskatīties Latvijas Televīzijā, godināti 10 Latgaliešu kultūras gada balvas *Boņuks* ieguvēji – spilgtākie un nozīmīgākie notikumi un personības 2020. gadā, kā arī balva par mūža ieguldījumu pasniegta kārami *Voldemāram Vogulam*. Latgaliešu kultūras gada balvu *Boņuk* par paveikto pērn ieguvis *Aldis Bukšs* ar kriminālrromānu “*Bruoli*”, *Viesturs Kairišs* ar filmu “*Pīlsāta pi upis*”, Latgales vēstniecības *Gors* koncertzvedums “*Latgolys freska*”, repere *Ūga* ar albumu “*LG ir HH*”, grupa “*Tautumeitās*” ar albumu “*Dziesmas no Aulejas*” un koncertdarbību, grupa “*Rikši*” ar albumu “*trip!*”, folkloras kopa “*Upīte*” ar aktivitātēm, albumu “*Padzīdam i...*” un videoklipiem, *Andryva Jūrdža* 175. jubilejas gada aktivitātēs, *Antona Kukoja* 80. jubilejas gada notikumi, grāmata “*Milesteiba. Lelais Lipu kolns*” un dzejas izrāde “*Pa mīlestiebu brīnūt, kuojis nasal*”, kā arī latgaliešu dziesmu krājums “*Muna dzīšmu gruomota*”.

Par publikas simpātijas balsojuma balvas, kuras norisi organizēja latgaliešu kultūrīzīmu *lakuga.lv* un Latvijas sabiedrisko mediju portāls *lsm.lv* un kurā par savu simpatiju varēja balsot ikviens gribētājs, – “*Zyka*” – saņēmēju kļuva folkloras kopa “*Upīte*”.

Rundāles pils ansamblis iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas Nacionālajā sarakstā

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas (LNK) Asambleja, pamatojoties uz ekspertu izvērtējumu, pieņēmusi lēmumu iekļaut Rundāles pils apbūves ansambli ar dārzu un meža parku UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas Nacionālajā sarakstā, informēja LNK.

Nomināciju “Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku” iesniedza Rundāles pils mūzejs. Rundāles pils ir vienīgais Krievijas galma architekta Frančesko Rastrelli būvniecības projekts, kas tapis viņa agrinājā 20. gadu darbības posmā, nav piedzīvojis pārbūves 19. gadsimta gaitā un nav tīcis postīts 20. gadsimta revolūcijās un kaļos. Līdz ar to visā Rundāles pils pastāvēšanas vēsturē apbūve nav tikusi pakļauta nozīmīgām pārbūvēm, kas izmaiņu pils architektonisko tēlu. Rundāles pils apbūves kompleksā ar dārzu un meža parku ir izdevies saglabāt tā būvniecības laikam atbilstošo vēsturisko, sociālo un māksliniecisko raksturu, kas piešķir objektam autentisku baroka laikmeta gara izjūtu un nosaka vietas īpašās nozīmes universālo vērtību, pavēstīja UNESCO LNK pārstāvji.

Latviesi uz Sidnejas Operas nama junta!

Stāsta Ojārs Greste: 25. februāra vakarā uz Operas nama burām tika projicētas bildes, atspoguļojot daudzos un dažādos Sidnejas Operas nama pasākumus, kas ir notikuši iepriekšējos, apmēram, 50 gados. *Kovida* dēļ 2020. gadā Operas nams lielāko daļu laika bija slēgts. Bet šogad koncerti, operas un citi pasākumi ir atsākušies un, lai sludinātu to publikai, Operas nama valde caur sociāliem medijiem aicināja tautai atsūtīt fotografijas un atmīnu stāstus par Operas nama apmeklēšanu. No iesūtītām fotografijsām tika izveidota slaidrāde, kuŗu rādīja uz slavenās ēkas buru junta.

Sidnejas Operas nams ar latviešu dejotājiem

Brisbanietis Pēteris Bernhards atbildēja uz šo aicinājumu ar trijām fotografiām, kurās redzami Sidnejas latviešu tautas deju kojas Jautrais Pāris un Kanberas Sprigulītis dejotāji ar Sidnejas Operas namu fonā. Bilde uzņemtais 1966. un 1973. gadā, kad Pēteris dzīvoja Sidnejā un dejoja Jautrajā Pāri. (Turpinājums 4. lpp.)

LATVIJA DIENU RITEJUMĀ

(Turpināts no 3. lpp.)

Publicitātes foto 1966. gadā // Foto: Uldis Ābolīns

Koncertzālē celt nomalē nevajadzētu

"Riga ir sarūkoša pilsēta un šāda mēroga nacionālas nozīmes būvi izvietot pilsētas perifērijā, dodot iespēju atspēties kādai apkaimei, samazina centra potenciālu," tā raidījumā "Spried ar Delfi" norādīja architekte Gunta Grikmane. Viņa darbojas Latvijas Architektu savienības padomes īpaši izveidotajā profesionāļu komisijā, kurās uzdevums ir izvērtēt Nacionālās akustiskās koncertzāles iespējamās atrašanās vietas.

Gunta Grikmane

Atributot uz jautājumu, vai projekta vietas izvēli ietekmē arī projekta dārdzība, arhitekte norādīja, ka liekas izmaksas var netikt akceptētas. Viņa sacīja: "Man grūti prognozēt, kur Rīgā būtu tā ļoti ideālā vieta, kur nebūs jādzēn tādi pāli kā AB dambī, jo tieši tas pats ir višā Rīgā – Rīga ir uz smiltīm un ūdens." Grikmane solīja, ka arhitekti ar savu gala lēmumu par Nacionālās akustiskās koncertzāles labākajām atrašanās vietām nāks klajā maijā.

Rosina Rīgā uzstādīt pieminekli Aspazijai

8. martā, Rīgas domes priekšsēdis Mārtiņš Stakis tikās ar pašvaldības deputātiem, sabiedrības pārstāvjiem un pētniekiem, lai pārrunātu iniciatīvu Rīgā uzstādīt pieminekli Latvijas rakstnieci, sabiedriskajai darbinieci un politiķei Elzai Rozenbergai jeb Aspazijai.

Uz tikšanos aicināti Memoriālo mūzeju apvienības direktore Rita Meinerte, Raina un Aspazijas mūzeja vadītāja Žanda Rozenberga, Rīgas domes deputāte Agnese Logina, Rīgas domes deputāte Rita Eva Našenieiece, sabiedriskā aktiviste Lolita Tomsons, rakstniece Inga Ābele un literāturzinātniece Gundega Grīnuma.

Rīgas mērs norādīja, ka konkrēti lēmumi vēl netika pieņemti, bet pārrunāts, kāds šis piemineklis varētu izskatīties, kāds būtu tā vēstijums, kā arī, kur tas varētu atrasties. Pēc tam jau tiks sludināts konkursss mākslinieciskajam izpildījumam un diskutēts par tehniskajiem risinājumiem. Preses konference izskanēja viedoklis, ka šim piemineklim būtu jāatrodas pilsētas centrā. Raina un Aspazijas mūzeja vadītāja Zanda Rozenberga pauða, ka šāds piemineklis sniegs pilsētai īpašu pievienoto vērtību. "Loti svarīgs ir pieminekļa idejiskais līmenis. Tas būs konkrēta mākslinieka risinājums, bet tā galvenā ideja ir demokriska vide, atvērtība un pieejamība tūristiem, lai ikviens viesim būtu iespēja iepazīties ar Aspazijas personību," sacīja Rozenberga. 16. martā tiks atzīmēta Aspazijas 156. dzimšanas diena.

Iepriekš ziņots, ka pērn Jūrmalā, Dubultos, kāpās iepretī Aspazijas ielīnai, atklāts vides objekts "Aspazija kāpās", kas veltīts izcilajai latviešu dzējnieci un drāmatūrgei Aspazijai.

Kultūras ministrijas (KM) rīkotajā atklātajā konkursā

par Latvijas ekspozīcijas idejas koncepciju un iestenošanu nakamajā gadā gaidāmajā Venēcijas biennālē 59. starptautiskajā mākslas izstādē piecu pieteikumu vidū ūzīja par atbilstošako ir izraudzījusies mākslinieču Ingūnas Skujas un Melisas D. Breidenas darba "Tirgot ūdeni upes mala" metu. Kā agentūru LETA informēja KM Sabiedrisko attiecību nodalas vadītāja Lita Kokale, Latvijas paviljona veidošanu īstenos "Latvijas Ļaikmetīgās mākslas centrs", kurātores Andra Silapētere un Solvita Krese.

Latvija piedalās virtuālajā Berlīnes kinofestivālā

No 1. marta sākās ikgadējā starptautiskā Berlīnes kinofestivāla notikumi tiešsaistē, un tajos piedalās arī Latvijas kinoprofesionāļi – ar filmu seansiem filmu tirgū, Latvijas "stendu" Berlīnālē virtuālajā vidē un īpašu kino terapijas seansu visiem interentiem.

Latviski klajā nācis sveicešu rakstnieka

Kristiana Krachta (Christian Kracht) jaunākais romāns "Mirušie", par kuņu viņš 2016. gadā saņēmis Hermana Heses balvu un Šveices Grāmatu balvu, informē apgāda "Mansards" pārstāvji. Grāmatu no vācu valodas tulkojis Dens Dimiņš. Savulaik latviski Jāņa Krūmiņa tulkojumā izdoti Krachta romāni "Fäzerlande", "1979" un "Metāns" (sarakstīts kopā ar Ingo Nirmani).

Latvijas Komponistu savienības (LKS) veidotais festivāls

"Latvijas Jaunās mūzikas diejas" šogad norītēs jau 10. reizi, tiešsaistē izskanot trīspadsmit latviešu komponistu jaundarbiem. LKS valdes priekšsēdis, kompo-

nists Rolands Kronlaks Latvijas Radio raidījumā "Kultūras Rondo" pastāstīja, ka šī gada festivāla koncerti tiek dēvēti par "kājkoncertiem": "Ideja par "kājkoncertiem" ir vēlme paskatīties uz to, ka tiešraides koncertus varam baudīt ne tikai pie datora ekrāniem mājās, bet, ja esam nodrošināti ar tūmeklī, varam tos klausīties un skatīties arī citās vietas. [...] Apzināmies, ka cilvēkiem ir apnīcis būt mājās un sēdēt pie ekrāniem.

Darbu sākusi vietne Telos.lv

jeb intelektuālas ievirzes polemiski izglītojošs tīmekļa žurnāls Latvijas konservatīvajiem domātājiem. Telos.lv, tulkojot no sengrieķu valodas, ir mērķis, pilnīgojums vai piepildījums. Telos.lv galvenā redaktore, publiciste Agnese Irbe skaidroja: "Es tikai vēlos sacīt to, ko es domāju, un to, kam es ticu. Es nesagaidu, ka visi tam piekritīs, bet es gribu sev šo brīvo telpu, jo man aizvien vairāk pieaug šī sajūta, ka, ja cilvēks strādā publīstikā un viņš sajūt tādu spēcīgu cenzūru no iekšpuses un arī no ārpuses, tad tam darbam nav jegas.

Ziņas īsumā

• Igaunijas premjerministre Kaja Kallas paziņojuši, ka, sākot no 11. marta valstī tiek izsludināti stingri karantīnas ierobežojumi, kas būs spēkā vismaz vienu mēnesi. Kallas, uzstājoties sabiedriskās raidorganizācijas ERR vadara ziņu programmā *Aktuala*

kaamerā, tiešajā ēterā pavēstīja, ka jauno ierobežojumu ieviešanas cēlonis ir tā dēvētā Lielbritānijas koronavīrusa paveida straujā izplatība Igaunijā. "Mēs esam izlēmuši slēgt valsti, cik vien iespējams," paziņoja valdības vadītāja.

• **Latvija iegādāsies papildu 1,1 miljonu Pfizer/BioNTech vakcīnas pret Covid-19 devu,** 4. marta pēc valdības sēdes pavēstīja Ministru prezidents Krišjānis Kariņš (JV). Pēc vīna teikta, minētās papildus vakcīnas piegādes gaidāmas šā gada otrajā ceturksnī līdz gada beigām.

"Tā ir anekdote!" Rakstnieces Māras Zālītes atbalstu Kariņam iztulko kā aicinājumu uz karu

Lielu neizpratni sociālajos tīklos rāsījis fakts, ka no vietnes Facebook izdzēsts rakstnieces Māras Zālītes ieraksts, kurā viņa pauða savu atbalstu Ministru prezidentam Krišjānim Kariņam. Kā vēlāk vēsta pati rakstniece, ieraksta dzēšanas iemesls bijis visai kuriozs.

Ar saglabātu ieraksta ekrānuzņēmumu Facebook dalījušies vairāki vietnes lietotāji, tostarp arī ārlieku ministrs Edgars Rinkēvičs, ļaujot ikvienam izslīt Zālītes vie dokli.

"Draugi, viņš ir pirmais premjers, kurā godigumu, valsts vīra morāli un 100% lojalitāti valstij grūti apstrīdēt. Viņš ir Eiropā ļoti cienīts, draudzīgs attiecībās ar Eiropas kollēgām. Prieks skatīties, kā viņam, ejot pa Briseles gaite-

niem, visi steidz klāt un grib ar viņu sasveicināties. Viņa laipnība, tolerance, kā arī uzticība cilvēkiem, ir arī viņa posts. Viņš nav dzīvojis pietiekami ilgi padomijas vilku mežos. Nav pietiekami rūdīts "peldē stāp haizivīm". Galvenais "trūkums" – demokrats, ierakstu sāka rakstniece.

Tā turpinājumā viņa norādīja, ka tautai griboties autoritārismu. "Daudzi gribētu būt Kariņa vietā. Ja gribat stingru roku un skaļu muti, tad sauciet atpakaļ, piemēram... Ja gribat premjēru, kas ir godīgs un, jā, dažbrīd naīvs ideālists, tad atbalstiet Kariņu! Lai viņš, atbalstu jūtot, ir pašpārliecināts un atlaiž pāris ministrus, kas atrodas valdībā iepriekšējo populistisko vēlēšanu rezultātā. Tur, draugi, ikiens esam roku pielikuši. Es atbalstu Krišjāni Kariņu! Un nu varat sākt mani plōsit," teica rakstniece.

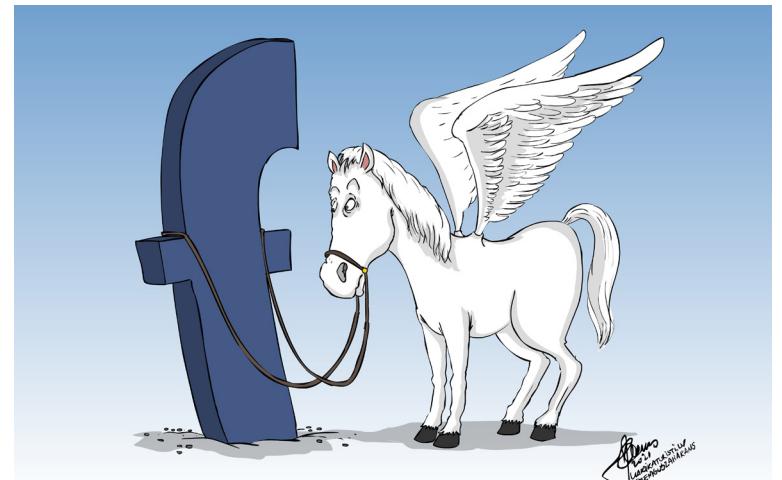
Vēlāk Zālīte paskaidroja, ka iemesls esot kuriozs. "Tā ir anekdote! Esmu noturēta par "kaņa kuriņātāju" – Kariņš! Apskatieties un pasmejieties kopā ar mani," paskaidrojusi rakstniece.

Ziņas sakopojis P. Karlsons

REPLIKA

SALLIJA BENFELDE

Kaŗš un Kariņš jeb Kurš pret kuřu karō?

Pagājušajā nedēļā – nu gluži tāpat kā ar vīrusu – publisko telpu skāra divi pamatīgi emociju vilni. Pirmais izraisīja dzējnieces Māras Zālītes ieraksts "seju grāmatā" jeb Facebook, kurā viņa pauða atbalstu premjēram Krišjānim Kariņam. Visi sašutušie, niknie, apvainotie kopā ar alternatīvās uztveres piekritējiem kaismīgi metās kritizē gan dzējnieci, gan premjēru. Savā ziņā lasīt šos ierakstus bija pat interesanti, ja vien izdevās atvairīt nelabuma sajūtu, jo netika ierobežots nedz fantāzijas lidojums, nedz taupīti spilgti epiteti. Un tad sekoja otrs, pārsteiguma vilnis, jo Facebook izdzēsa gan dzējnieces ierakstu, gan arī viņas sekotāju pārpublicējumu. Alternatīvās pasaules fani gavilēja – re, pat "seju grāmatā" ir sapratuvi, kurš te ir pasaules ļaunuma sakne! Pārējie brīnījās un daudzi atcerējās, ka Facebook loti nepātik pozitīvi ieraksti par premjero un valdību, toties visu minēto parasti drīkst lamāt līdz spēku izsīkumam. Parādījās minējumi par Kremļa troļļu armiju, kurā organizēti sūdzas "seju grāmatā" par pozitīviem ierakstiem

arī tos cītīgā Google iztulkos kā naida runu? Varbūt mums jāsagatavo Lielā Skaidrojošā Enciklopēdija? Ir, piemēram, Latvijā tāda apdzīvota vieta Varni – ja nu kādā brīdī Google kopā ar "seju grāmatu" arī to saprot kā vārda "War" latviskotu variantu, lai tikai slēptu vēlmi karot? Pašlaik gan izskatās, ka Facebook ir gatavs kaņot ar katru, kas pēc gūmja un līdzības nav absolūti identisks tā izpratnei par pasaules pareizo kārtību un pareizajām uzvārdiem.

JURIS
LORENCS

Nav tā, ka šobrīd Latvijā runā tikai par Covid-19 vīrusu, valdības noteiktajiem karantīnas ierobežojumiem un vakcīnu trūkumu. Daļā sabiedrības notiek karstas diskusijas par politko-rektumu un vārda brīvību. Ellu uguni pielēja Jaunā Rīgas teātra vadītājs un režisors Alvis Hermanis. Vispirms viņš savā *Facebook* lapā komentēja Vācijas laikrakstā *Frankfurter Allgemeine Zeitung* februāra sākumā publicēto rakstu "Izlauzies no tabu zonas" (Thomas Thiel, "Ausbruch aus der Tabuzone"), kurā autors pieskaras Rietumu sabiedrībā patlaban vērojamai publiskai kaunināšanai par "polītiski ne-korekta" viedokļa paušanu. Hermanis savā *Facebook* lapā raksta: "Mana privātā pieredze ir tāda, ka Vācijā vārda brīvības vilciens jau ir nokavēts. Latvijā – varbūt vēl ir cerība ko saglabāt, bet diez vai. Sabiedriskie mediji, tai skaitā valstij piederošie, jau ir padevušies un spēlē tikai vienos vārtos. Savukārt, mākslas teritorijā Latvijā valda vienas vienīgas bailes runāt atklāti. Situācija un atmosfēra ir precizi tāda pati kā padomju laikos, kuŗus vēl labi atceros. Mani draugi pa telefoni stāsta, ka Nujorkā šobrīd daudzās (varbūt visās) kultūras un mākslas iestādēs notiek individuālās obligātās pārrunas ar darbiniekiem, lai testētu un pārbaudītu, vai viņi atbilst visiem

"woke" ideoloģijas uzstādījumiem. Piemēram, vai apzinās savu "white supremacy" iekšējo problēmu, kā to plāno risināt utt. "Cancel culture" (jeb latviskojot – "kolektīvā atspārdīšana") ir tas pats, kas KGB vecos laikos, un mechanisms ir identisks".

Hermana rakstītais sacēla vēselu vētru, viņš saņēma gan izpratni un atbalstu, gan kritiku, pat zākāšanos. Iedvesmojies no šādas reakcijas, 27. februāri režisors sociālajos tīklos publicēja Jaunā Rīgas teātra "manifestu", savdabīgus "uzvedības noteikumus" teātra aktieriem, darbiniekiem un skatītājiem. Protams, šie "noteikumi" nav saistoši, Hermana teksts drīzāk uzskatāms par viņa paša politisko manifestu. Ieskamat daži teikumi: "Mūsu teātri ir atlauta runas brīvība bez jebkādiem ierobežojumiem. Teātrs un politkorektums nav savienojami. Jo teātra uzmanības objekts ir cilvēka pētniecība visās viņa izpausmēs. Ja mēs pieļausim parādīties tikai glītajai un kārtīgajai cilvēka dabas pusei, mēs nekad neuzzināsim itin neko par cilvēka noslēpumiem un bezdibenīem, – kas ir tiesītas, kas mūs šai darbā un dzīvē interesē. Jo pārējais – ir vienkārši garlaicīgi, un nav arī patiesība".

Ko te vēl lai piebilst? Manuprāt, Hermana paustais ir pašsaprotamas patiesības. Viņš vienmēr iestudējis tiesi to un tiesi

tā, kā viņš ir vēlējies saskaņā ar savu sirdsapziņu un izpratni par patiesību. Varbūt tāpēc visas Hermana izrādes, kuŗas izdevies redzēt, man bija liels notikums. Ne tikai teātris, patiesa māksla vispār nav iespējama apstākļos, kad režisors, rakstnieks vai komponists spiests ieklausīties sabiedrības un mediju uzspiesta politkorektuma (faktiski pašcen-zūras) iekšējā balsī. Toties patiesi nemirstīgi darbi var tapt ārējas cenzūras apstākļos, ja to diktē valdošā vara. Bijušajā Padomju Savienībā tādu piemēru bija daudz – Vizmas Belševicas dzejas krājums "Gadu gredzeni", Borisa Pasternaka romāns "Doktors Živago", Aleksandra Solženicina stāsts "Viena diena Ivana Denišoviča dzīvē", Andreja Tarkovska filmas. Tie bija šedevri, kas vai nu nejauši izlauzās cauri ideoloģijas uzraugu modrajai acij, vai arī ar ipašu noluku laikus netika "pamanīti". Sapro-tams, pavismā citi lieta bija sa-cerējumi, kuŗus radīja, kā tolaik teica, "galda atvilktnēi", bez jebkādām cerībām publicet PSRS. Vispazistamākais no tiem – Sol-ženicina "Gulaga archipelāgs", ko pats autors nosaucis par "li-terāru pētījumu". Grāmata, kas deva milzigu ieguldījumu ko-mūnisma sistēmas sagrāvē.

Vienlaikus ar Hermana ierosināto diskusiju marta sākumā Latvijā sāka darboties jauns tī-

meklā portāls *telos.lv*. Sengrieķu valodā "telos" nozīmē "mērķis" jeb "piepildījums". Portāla veido-tāji – filoloģe Agnese Gaile-Irbe, LU profesors Raivis Bičevskis un LU filozofijas doktorands Kriš-jānis Lācis izvirzījuši uzdevumu izveidot Latvijas konservatīvās domas forumu. Tātad mēģināt saprast, kas notiek ar pasauli, ar Latviju un katru no mums. LEIB archibiskaps Jānis Vanags savā Twitter kontā @arhivanags ie-raksta: "Jauns timekla žurnāls *Telos*. Noteikti vērts pievērst uz-manību". Viena no pirmajām publikācijām portālā bija saruna par runas brīvība, tā saucamais podkāsts (tagad latviski saka – aplāde), ko var noklausīties katrs interents. Tā pat nebija poli-tiska, drīzāk filozofiska, pat aka-dēmiska diskusija. Tomēr reak-cija bija zibenīga, turklāt glo-bāla. Pēc dažām dienām tika blokēts Krišjāna Lāča Twitter kants @skaudrums. To atverot, tagad var lasit: "Account suspen ded. Twitter suspends accounts which violate the Twitter Rules". Tātad latviešu filozofs kļuvis tik-pat svarīgs un bistams kā prezidents Donalds Tramps, kuŗa Twitter kants @realDonaldTrump arī joprojām ir blokēts. Diezin vai "Twitter" birojā Sanfrancisko sēz tulki un ekspereti, kuŗi analizē Latvijas filozofu uzskatus un viņu atbilstību kompanijas vad-līnijām. Gan jau kāds "nostūcīja".

Savējais, latvietis. Atklāti sakot, paliek bail. Tātad mūsu vidū dzīvo tie paši cilvēki, kuri pa-domju gados ziņotu čekai par "tautas ienaidniekiem", bet na-cistu okupācijas laikā nodotu gestapo kaimiņus, kuŗi slēpj nā-vei nolemtos ebrejus. Turklat sociālos tīklus lieto jauni cilvēki, kuŗu personības veidojušās jau neatkarības laikā.

Kāpēc tā notiek? Izskatās, ka mums ir darišana ar dzīlākiem un globālākiem procesiem nekā tikai Latvijas nelielajā "pīlu dīķi" izraisītā viļņošanās. Kas pirms gadiem desmit varēja domāt, ka Amerikas pilsētās no postamen-tiem tiks gāztī piemineklī! Bet, ja lielām valstīm eksperimenti ar divainām ideoloģiskām kon-strukcijām var izrādīties vien kurioza lappuse gadsimtiem ilgā vēsturē, tad mazām nācījām – kā Latvija – tie var izrādīties lik-tenīgi. Mums nav jāskrien ideju ratiem pa priekšu. Latviešu so-ciāldemokratu savulaik tik karsti atbalstītās komūnisma idejas iznīcināja Latvijas valsti un sagā-dāja neizmērojamas ciešanas daudziem cilvēkiem visā pa-saulē. Turklat nāves dzirnavas, kuŗas palīdzēja iedarbināt arī latviešu bolševiki un čekisti, 1937. un 1938. gados, tā saucamā Lielā terrora laikā samala viņus pašus. Vēl viens apliecinājums senajai patiesībai, ka no vēstures mācīties nekad nav par vēlu.

SALLIJA
BENFELDE

Rēķinot vakcinēto cilvēku daudzumu procentos no iedzīvotāju skaita, Latvija (kopā ar Bulgāriju) ir pēdējā vietā Eiropas Savienībā.

Viens no iemesliem ir tas, ka vakcinācijas plāns sākotnēji bija vairāk teorētisks, bez izpratnes par reālu rīcību, par situāciju ārpus Rīgas. Acīmredzot plāna rakstītā uzskatīja, ka jebkurš iedzīvotājs var noklūt līdz vietai, kuŗā paredzēta vakcinācija. Tikai vēlāk nāca apjausma, ka ne visi ģime-nes ārsti piedalīsies vakcinācijā, ka ne visur laukos sabiedriskais transports ir pieejams un galu galā – ne katrs gados vecāks cil-vēks spēj iziet ārpus mājām un doties ceļā veselības stāvokļa dēļ.

Tomēr galvenais iemesls, kādēl vakcinācijā esam pēdējā vietā, ir vakcīnu trūkums. Ražotāju pie-gādes dažādu iemeslu dēļ kavējas visur pasaule, arī Eiropā. Latvija līdz šim ir saņēmusi ļoti maz vakcīnu. Tieki gan apgalvots, ka marta beigās varēšot sākties mas-veida vakcinācija. Un ir kļuvis skaidrs, ka vakcīnu trūkumu Latvijā būtiski ir ietekmējis kļūdains vakcīnu pasūtījums – Latvija kā galveno ir izvēlējusies *AstraZeneca* vakcīnu, kas Eiropas Savienībā tika apstiprināta tikai 29. janvārī.

Kādēl tā noticis? Kā zināms, premjers Krišjānis Kariņš janvārā sākumā pieprasīja veselības mi-nistres Ilzes Viņķeles demisiju, ministre atkāpās no amata, un par ministru kļuva viņas partijas

biedrs Daniels Pavļuts. Saistībā ar vakcīnu pasūtinājumu ministrs ierosināja dienesta pārbaudi un tika sākta disciplinārlīta pret vairākiem ierēdņiem, pārbaudes laikā netika atrasti pierādījumi prettiesiskai rīcībai. Publiski gan kļuva zināms, ka darba grupa, kura spriedusi par vakcīnu pasū-tīšanu, darbojusies pavismā nefor-māli, nav rakstīti sanāksmu pro-tokoli un nepavisam nav skaidrs, kurš ieteicis *Pfizer* vakcīnas pasū-tīt nelielā daudzumā, vēl vairāk – nekļuva skaidrs, kāpēc Latvija atteicās pasūtīt visu pieejamo *Pfizer* vakcīnu daudzumu. Publiski iz-skānejušie argumenti gan izklau-sījās saprotami un pamato ti.

Prot, laikā, kad notika vakcīnu izvēle un pasūtīšana, tika gaidīts, ka pīrmo apstiprinās *AstraZeneca* vakcīnu un *Pfizer* vakcīnas uzglabā-šanai un pārvietošanai jānotiek mīnus 70 grados pēc Celsija. Dī-vaini gan bija tas, ka vēl decembrī, kad kļuva skaidrs: *AstraZeneca* apstiprinašana kavējas un ir ie-spējams pasūtīt papildus devas *Pfizer*, valdība par to vispār netika informēta. Situāciju pavisam nejauši izglāba Lietuvas ārlietu ministra telefona zvans Latvijas ārlietu ministram Edgaram Rin-kēvičam ar jautājumu, vai tiešām Latvija atsakās no papildus *Pfizer* vakcīnām? Rinkēvičs, protams, zvanīja Veselības ministrijai un premjeram. Tā valdība uzzināja par šo iespēju un tika nolemts

pasūtīt pieejamās papildus vakcī-nas. Atzinums, ka nekas nelikumīgs nav izdarīts, bet tā vienkārši ga-dījies, sabiedrībā radīja krietnu sašutumu. Apstākļu izpētišanā ie-saistījās žurnālisti, un *Re:Baltica* pēc slēgto valdības sēžu ierakstu noklausīšanās un plašākas izpētes publicēja trīs rakstu sēriju, kas at-klāja aplamo un kļūdaino lēmu-mu tapšanu. Plašāk ar rakstiem var iepazīties *Re:Baltica* mājasla-pā. Pēc rakstu izlašanas veselī-bas ministrs Daniels Pavļuts no-lēma sākt jaunu dienesta pār-baudi par visiem vakcīnu iepirkumiem.

Kādi ir secinājumi, izlasot *Re:Baltica* noskaidroto?

Pirmkārt, kā neprofesionālu un paviršu rīcību var vērtēt to, ka visas apspriedes par vakcīnu ie-pirkumu notika neformālā gais-otnē, bez protokoliem. Otrkārt, acīmredzot ne visiem šo apsprie-žu dalībniekiem bija pilnīgi vie-nāds viedoklis par to, kā jārikojas, bet ziņojums par pretrunīgajām nostādnēm netapa uzrakstīts, val-dība par to netika informēta. Treškārt, pamazām par noteico-šo balsi šajās apspriedēs kļuva Valsts Zāļu agentūras (VZA) direktors Svens Henkuzens. Direktors, par spīti tam, ka viņam bija pieejami visu vakcīnu ražotāju dokumenti to mājaslapās un viņam bija tie-sības prasīt arī papildu informā-ciju, sanāksmēs un vēlāk arī val-

Domāt kļūst bīstami

Kļūdas cena – cilvēki un valsts

dībā sniedza nepilnīgu, brīziem pat, maigi izsakoties, ne visai patiesi informāciju. Pēc pirmās dienesta pārbaudes ierosināšanas Henkuzens kļuva žurnālistiem praktiski nesasniedzams. Acīm-redzot, vairāki ierēdņi ir rikoju-sies vismaz neprofesionāli un ir jautājums, vai viņi var tūpināt darbu savos amatos. Tikmēr sa-biedrībā aug aizdomas par apzi-nātu *Astra Zeneca* lobēšanu. Visus pārmetumus sanēm premjers Krišjānis Kariņš, kuŗš sobrīd tiek vainots par visu – gan par to, ka ir viruss, gan par to, ka vakcīnu trūkst. Daļa sabiedrības uzstāj, ka jāpastiprina ierobežojumi, savukārt otrs sabiedrības daļa ir nikna un pieprasī beidzot atceļt vismaz daļu ierobežojumu, jo tiekot iznī-cināta tauta un valsts. Neapmieri-nātību un spredzi vairo arī Krie-vijas ļoti veiksmīgā savas vēl Ei-ropā neapstiprinātās vakcīnas *SputnikV* reklāmēšana – ne tikai atsevišķas ļaužu grupas, bet nu jau arī *Saskājas* vadītā Rēzeknes pašvaldība pieprasīja Krievijas vak-cīnu, jo tā esot vienīgā drošā un labā vakcīna pasaule. Vēl vairāk – politikas aizkulīsēs ir sākusies val-dības šūpošana. Nupat ar absurdū un smiekligu publisku pazīno-jumu klajā nācis Aldis Gobzems – Saeimas deputāts un bijušais KPV LV premjera kandidāts, kuŗš tagad nodibinājis savu partiju "Likums un taisnība". Gobzems publiski vērsies pie Valsts prez-i

enta Egila Levita ar aicinājumu nominēt viņu par Ministru prezidentu, jo pašreizējā valdība esot jāatlaiž. Gobzems, lūk, glābšot tautu un valsti!

Par notiekošo var paraustīt ple-cus, bet Latvijas stabilitāti tas ne-vairo, un aizdomas par korupciju saistībā ar vakcīnu iepirkumu tikai vairo. Veselības ministram būtu jāveic ļoti nopietna dienesta izmeklēšana, vajadzības gadīju-mā piesaistot arī tiesībsargājošās iestādes un jāpielauj arī doma, par VZA direktora atlaišanu. Droši vien tas nebūs vienkārši, jo ļoti iespējams, ka Svens Henkuzens zināmā mērā ir farmācijas biz-nesa interešu pārstāvīs vismaz dažos jautājumos. Henkuzens gan ir pieklājīgs CV – laba izglītība un pieredze dažādās ar veselības aprūpi un arī ar farmāciju saistītās starptautiskās institūcijās. Amatā viņu 2015. gadā iecēla veselības ministrs Guntis Belevičs (ZZS), kuŗš pats nāca no farmācijas biz-nesa un tajā atgriezās pēc demisi-jas. Henkuzens tapa par VZA direktoru jau divus mēnešus pēc tam, kad sāka strādāt VZA par direktora vietnieku.

Iespējams, ierēdņu darbība bi-jusi tikai pavīrs un galēji nepro-fesionāla. Tomēr skaidrība ir va-jadzīga, jo sabiedrības aizdomas un neapmierinātībā šūpo valsti un grauj tās pamatus.

VENTS ARMANDS KRAUKLIS,
Valkas novada domes priekšsēdētājs

Zinu, ka ārzemēs (trimdā) latviešu izveidotās krājaizdevu sabiedrības ir ļoti stipras gandrīz vai visās mītnes zemēs, lielākajās tās ir spēcīgs, plaši tīkls ar milzu pieredzi un labiem kapitāliem. Pēc neatkarības atjaunošanas kontakti ar tām bija itin aktīvi, bet laika gaitā tie diemžēl mazinājušies. Domāju, ir īstais brīdis tos atjaunot, cenzīties atrast savstarpēji izdevīgas sadarbības formas un likt lietā gan pieredzi, gan, iespējams, kapitālu, lai Latvijas reģioni, mazpilsētas, lauki nevis tukšotos, bet gan augtu un zeltu.

Komercbanku pakalpojumu pieejamība reģionos turpina sa-

mazināties – jo tālāk no Rīgas, jo grūtāk saņemt kredītu bankā. Diemžēl bankas Latviju neformāli ir sadalījušas perspektīvās un mazāk perspektīvās zonās. Daudzās ES valstis komercbanku nevēlēšanos darboties reģionos veiksmīgi kompensē krājaizdevu sabiedrības, taču Latvijā tas notiek ļoti fragmentāri un nelielā apjomā. Kādi tam ir iemesli?

Līdz šim par krājaizdevu sabiedrību attīstību Latvijā visbiežāk dzirdēts partiju priekšvēlešanu programmu solijumos, taču skumjā reālītātē ir tāda, ka alternatīvie aizdevēji savā darbībā ir ļoti ierobežoti. Piemēram, krājaizdevu sabiedrības nedrīkst kreditēt juridiskas personas. Diskusijas ar Ekonomikas un Finanču ministriju par speciālās atbalsta programmas ieviešanu, ar kuŗas palīdzību krājaizdevu sabiedrības varētu piesaistīt un izmantot arī Eiropas Savienības fondu līdzekļus, ko dara citas ES valstis, ir beigušās bez cerētā iznākuma.

Tam, manuprāt, ir trīs galvenie iemesli. Pirmkārt – par spīti tam, ka komercbankas nelabprāt kreditē reģionu uzņēmējus un iedzīvotājus, tiek saskatīti konkurencēs riski. Labvēlu-

apstāķu gadījumā nākotnē par visam reāla var būt situācija, ka krājaizdevu sabiedrības kooperējas, kas ļautu izsniegt arī lieklakus kredītus un garantijas. Otrkārt – tās varētu būt valsts ierēdu dabiskas bailes, ka parādīlināsies riski attiecībā uz no-guldījumu drošību, jo valsts garantē krājaizdevu sabiedrību depozītus tāpat kā komercbankām. Un treškārt – trūkst izpratnes visos līmenos – gan politikas veidotāju, gan pašu patērētāju vidū par esošo situāciju reģionos. Nereti krājaizdevu sabiedrības tiek uzskatītas nevis par pilnvērtīgu finanču pakalpojumu partneri, kas var sniegt savu labumu finanču tirgum kopumā, bet gan par vienkārši lētu financējuma avotu.

No vienas puses, var saprast bankas, jo administratīvais slogs, izsniedzot nelielus kredītus, kādi visbiežāk tiek prasīti reģionos, ir lielāks par gaidāmo atdevi. No otras puses, tieši šī situācija ir viens no iemesliem, kāpēc reģioni turpina tukšoties. Ja topošais uzņēmējs ir izstaigājis vairākas bankas un saņemis kas dotu labumu ne tikai sabiedrībai kopumā, bet arī stiprinātu finanču pakalpojumu tirgu. Šo sabiedrību spēks ir tajā, ka, izvērtejot aizdevuma pieteikumus,

Krājaizdevu sabiedrības – neizmantots potenciāls

cas uz kādu lielāku Latvijas pil-sētu, taču biežāk dodas laimi meklēt ārzemēs. Šodienas apstāklos, kad tehnoloģijas ļauj strādāt attālināti un arī pandēmija ir iemācījusi, ka daudzus darbus efektīvi var veikt no mā-jām, kuŗas var arī neatrasties pilsētā, jautājums par kredītu pieejamību reģionu iedzīvotājiem un reģionālajiem uzņēmējiem ir jāsakārto ar steigu.

Politikas veidotāji mēdz apgalvot, ka šo tirgus nepilnību palidz novērst Attīstības finanču institūcija "Altum". Lai arī "Altum" tiešām ir daudz labu atbalsta programmu, diemžēl situācija reģionos liecina, ka viena institūcija nevar nosegt visu "spēles laukumu". To atspoguļo arī statistika – "Altum" sniegtais atbalsts koncentrējas Rīgā, Pie-rīgā un lielajās pilsētās, jo, tāpat kā komercbanku, arī "Altum" kritērijai ir stingri, un nereti ma-zais reģionu uzņēmējs caur šo prasību sietu netiek cauri.

Risinājums, kas palīdzētu ma-zināt plāsu starp Rīgu un reģioniem, ir krājaizdevu sabiedrības, kas dotu labumu ne tikai sabiedrībai kopumā, bet arī stiprinātu finanču pakalpojumu tirgu. Šo sabiedrību spēks ir tajā, ka, iz-vērtejot aizdevuma pieteikumus,

tieki ne tikai ķemti vērā formālie kritēriji, bet vērtēts arī iesnie-dzējs. Reģionos to iespējams izdarīt, jo cits citu pazīst – zina cilvēku, viņa spējas un var izvērtēt arī potenciālos riskus. Protams, tiek prasītas arī pamatietas, naudas plūsmas aprēķins, taču to visu var izdarīt arī bez tik liela birokratiskā sloga. Tāpēc ārkārtīgi nozīmīgi ir veicināt krājaizdevu sabiedrību attīstību gan no tiesiskā, gan normatīvo aktu viedokļa, neierobežojot kredītešanu un ļaujot izsniegt aizdevumus arī juridiskām per-sonām.

Papildus minētajam – krājaiz-devu sabiedrības būtu viens no efektīvākajiem veidiem, kā ma-zināt ātro kredītu bēdu, kas da-leji attīstījusies arī banku kredītpolitikas dēļ. Reģionos mazie uzņēmēji pēc tam, kad nav ie-guvuši finančējumu komerc-bankā, vēršas pie ātro kredītu izsniedzējiem, lai iegūtu līdzek-ļus, piemēram, technikas iegā-dei, pēc tam – maksā mežonīgus procentus un nereti nonāk kredītu parādu jūgā. ļaujot piln-vērtīgi darboties krājaizdevu sabiedrībām, ātro kredītu biznesa apjomī samazinātos, ļaujot no apburtā loka izklūt daudziem reģionu iedzīvotājiem.

Kā īstenot savu ieceri, dzīvojot ārpus Latvijas?

Šajā pavasarī 100 Latvijas valstspiederīgo no ārzemēm varēs uzsākt tiešsaistes pirms-inkubācijas* programmu savas biznesa idejas attīstīšanai, tā-pat arī 10 ārpus Latvijas esošie jaunie uzņēmēji, kuŗi vēlas attīstīt savu biznesu, produktu vai pakalpojumu, izmantojot Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) inkubācijas programmu, var uzsākt ceļu uz konkurrēspējīgu uzņē-mumu, ko īstenot Latvijā.

Artis Babris, atgriežoties no Norvēģijas, uzsāka savu biznesu Latvijā – atvēra sietspiedes darbīnu TingPrint, kas specializējas tekstila apdrukā. Dalību LIAA Kuldgas biznesa inkubatorā viņš vērtē šādi: "Dalība pirmsinkubācijas programmā bija iedvesmojoša un radoša, vairs nebija sajūtas, ka tādi trakie esam vie-nigie, izrādījās, ka ir daudz aiz-rautīgu cilvēku. Ar šo kopienu bija vieglāk virzīties uz priekšu. Tādēļ likās loģiski turpināt ie-sākto inkubācijas programmā. Noteikti iesaku pieteikties! Ir jā-mēģina. Tā ir iespēja pārbaudīt savu ideju un saprast, vai virzīties ar to uz priekšu. Manuprāt, vērtīgākās lietas programmās ir trīs. Pirmkārt, dalībnieki – mēs joprojām turamies kopā un palī-dzam cits citam. Otrkārt, iespēja iegūt "grantus" – tie ļāva straujāk iet uz priekšu, ipaši pirmajos uz-ņēmējdarbības gados, kas ir gana grūti, jo jāiegulda savi līdzekļi. Treškārt, apmācības un ekspertu konsultācijas – tās koncentrētās un ātrākā veidā ļāva apgūt nepie-

ciesamas lietas, salīdzinoši, ja tās būtu jāizprot, pašam ejot cauri dažādam situācijām."

Šī programma – Pirmsinkubācijas programma piemērota ideju autoriem, kuŗi vēl ir tikai celā uz savu produktu vai pakalpojumu. Pretendentam jābūt biznesa idejai, vēlmei mācīties un piedalīties tiešsaistes apmācībās sešu mēnešu garumā. Kopā ar pārējiem ideju autoriem pirmsinkubācijas dalībnieks mācās praksē pārbaudīt savas biznesa idejas dzīvotspēju, kā arī iegūt atgriezenisko saiti no citiem pirmsinkubācijas programmas dalībniekiem un uzņēmējiem no biznesa inkubatoru uzņēmēju kopienas.

Lai pieteiktos programmai, pirmkārt, nepieciešams reģistrēties Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskajā deklarēšanās sistēmā (VID EDS), kurā jāaizpilda de minimis veidlapa. Otrkārt, jāaizpilda pieteikums un tas jāiesniedz elektroniski parakstīs (<https://www.eparaksts.lv/lv/>), izmantojot portāla www.Latvija.lv pakalpojumu vai kādu citu Latvijā atzītu e-parakstu. Pieteikums jāiesniedz LIAA, no-sūtot arī uz pasts@liaa.gov.lv.

Gadjumā, ja nav iespējams izpildīt kādu no minētajiem nosacījumiem (piemēram, nevar elektroniski parakstīt dokumentus), ir iespēja pieteikties pirmsinkubācijas apmācībām – komandā ar vēl vienu personu, kuŗai ir pieejami Latvijas e-pakalpojumi (eID, eParaksts, eParakstsmobile vai internetbanka

kādā no Latvijas bankām). Abi komandas dalībnieki varēs pie-dalīties tiešsaistes apmācībās. Persona vai komanda attiecīgajā pirmsinkubācijas programmā var pieteikties ar vienu biznesa ideju.

Savukārt inkubācijas programmā aicināti pieteikties tie uzņēmumi, kuŗi jau ir izstrādājuši savu produktu vai pakalpojumu un uzsākuši to īstenošanu. Inkubācijas programma piemērota uzņēmumiem, kas reģistrēti Latvijas Republikas komercgandrīzā ne ilgāk par trīs gadiem. Inkubācijas dalībnieku un biznesa inkubatora kopīgais uzdevums ir attīstīt produktus un pakalpojumus, kā arī palie-nāt inkubācijas dalībnieku re-

tā kapitāla apsver iespēju atgriezies Latvijā, vai arī ģimene ar bēniem, kuŗa plāno pārcelties no ārvalstīm uz Latviju. Aicinām pieteikties arī personas, kuŗām Latvija ir viņu senču dzimtene, bet paši piedzīmuši un uzauguši tālu prom no tās."

Pieteikšanās LIAA pirmsinkubācijas un inkubācijas programmām savu biznesu ideju un biznesu attīstīšanai lielākajā kopstrādes un jauno uz-ņēmumu kopienā Latvijā norisināties līdz 22. martam. Lai uzzinātu vairāk, skatīt te: inkubatori.magneticlatvia.lv. Lai pieteiktos zib-konsultācijai par programmām un pieteikuma sagatavošanu, apmeklēt: www.go.liaa.gov.lv.

Papildu informāciju: Arta Krūze, mobilais tālrunis: +371 26548386, e-pasts: diaspora@liaa.gov.lv, www.liaa.gov.lv

*Biznesa inkubātors ir infrastruktūras un personāla apvie-nojums, kas veidots, lai palīdzētu attīstīties jauniem, dzīvotspē-jīgiem un konkurrēspējīgiem uzņēmumiem. Inkubātora mērķis ir atbalstīt jaunu uzņēmumu izveidi un attīstību, nodrošinot uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai nepieciešamo vidi.

Pirmsinkubācija – līdz sešiem mēnešiem, biznesa idejas sākotnējā novērtējuma izstrāde, biznesa prasmju un iemaņu apguve.

Inkubācija – ne ilgāk par četriem gadiem, un, kamēr nodrošina izaugsmi.

Saruna par lietām, kas iedvesmo

Komponiste, sabiedriskā darbiniece, biedrības TILTS valdes priekšsēde Dace Aperāne intervijā Diānai Jancei

Kāda bijusi 2020. gada ik-diena?

Galvenokārt esmu dzīvojusies pa māju. Gada sākums gan bija skaists – abi ar vīru bijām Latvijā un februārī pavadijām desmit dienas Rīgā. Tās bija brīnišķīgas dienas – satikāmies ar pazīnām un draugiem, apmeklējām vairākus sariņojumus, ieskaitot Lielās mūzikas balvas skaisto koncertu... Tikai pašas beigās, kad jau bija jālido mājās, šur tur padzīdējām, ka parādījies kāds vīrus. Mājuplidojumā pamanījām dažus cilvēkus ar maskām un ne-saprātām, kāpēc tās lieto. Jau pēc divām trim dienām pasaule bija citādāka nekā tā, kuŗu atstājām Latvijā. Driz pēc tam izsludināja pandēmiju, noteikumi bija stingri, un sākumā sajūta nebija patīkama: bija diezgan lielas rūpes, kā ar visu tikt galā. Nujorkas štātā cilvēki uz jaunajiem noteiku-mi reaģēja mierīgi un bija drošības sajūta.

Daudz laika esmu varējusi veltīt radošam darbam, īpaši vasarā un pavasari. Par laimi, mēs dzīvojam loti skaistā vietā, dabas vidū, un varam iet pastaigās. No sākuma tas nebija tik viegli – turpināt darbu, ko biju aizsakusi vēl pirms pandēmijas. Gaisotne šķita uztraucoša, un nācās grūti sakārtot savas domas, bet pēc laika atkal spēju iegrīmt mūzikas pasaulei, savā jaunajā skaņdarbā. Tā parasti ir – brīzīs, kad radu ko jaunu, jūtos vairāk saskaņā ar sevi un ieeju fantāzijas pasaulei. Ari šoreiz tas deva līdzsvaru. Katru dienu, pat karstajās vasaras dienās, mēģināju ievērot rutīnu. Tas palīdzēja, deva iekšēju spēku un cerības izjūtu. Varēju radoši strādāt, un esmu pateicīga tiem, kuŗi bija lūguši sarakstīt jaunus skaņdarbus. Lai gan attālumi ir lieli, mēs jūtāmies tuvi, un tas ir loti nozīmīgi.

Viens no darbiem, pie kā aiz-vadītājā vasarā strādāju, bija parēdēts trio – flautistei Ilonai Meijai, čellistam Ivaram Bezpro-zvanovam un pianistei Dzinrai Erlīhai. Šajā skaņdarbā mūzika brīvi attīstās un izmainās, at-spoguļodama dažādas izjūtas, ko piedzīvoju tā sacerēšanas gaitā isi pēc pandēmijas sākuma. Skāndarbu iedvesmoja dzejnieces Astrides Ivaskas divas prozas rindas no viņas eseju krājuma "Līču loki": *Mēs esam sapni mūži mūžam, mēs esam sapnis. / Un mēs esam atkal zilgi zalgāja sapni...* Priečajos, ka mākslinieki šo skāndarbu jau ierakstījuši al-bumam, ko šogad izdos mūzikas ierakstu kompanija "Skani".

Man liekas, ka tagad dzīvojam kā tādā sapnī. Reizēm pamostos un domāju – viss izskatās, kā vienmēr, pasaule rit, kā vienmēr, bet tad ir kāda dimensija, kuŗas agrāk nebija, un es mēģinu ar to emocionāli tikt galā. Ir grūti, ka nevarām brīvi ceļot, nevarām cits ar citu tikties tā, kā agrāk. Ari mūzikā – tiekoties ar cilvēkiem, mūzicējot klātienē, skaņdarbu izjūt arī caur paša mūzikā personību, un tā ir brīnišķīga

enerģija... man tā visa loti pie-trūkst.

Citādi šis gads man personīgi ir bijis loti vērtīgs laiks, lai varētu pievērst uzmanību savam archīvam. Tur ir daudz liecību par trimdas mūzikas aktīvitātēm – fotografijas, avīzraksti, īpaši par septiņdesmito un astoņdesmito gadu latviešu jaunatnes Dziesmusvētkiem, arī par Atmodas laiku Amerikā. Man pašai šie gadi paskrējuši tik ātri, tāpēc esmu priecīga, ka tagad ir laiks materiālus sakārtot un saprast, ko vajadzētu sūtīt uz Latviju. Šis darbs, kuŗā atskatos uz padarito, palīdz – esmu rakstījusi par mūziku, kopā tie ir četrdesmit gadi – avīzei *Laiks*, žurnālam *Jaunā Ga-ta...* Ir bijis prieks sekot līdzi Latvijas un Amerikas koncertdzīvei un arī mūzikas ierakstiem.

Tagad vadu latviešu kultūras biedrību TILTS – pagājušā gada sākumā Mūžība aizsauca biedrī-

Jā, es mēģinu gan, un tikpat jauki ir, kad kāds atraksta vai piezvana man! Kad sazināmies, reizēm liekas, ka man tiek sniegti tieši tie vārdi, kuŗus biju meklējusi, kuŗus bija tik nepieciešams dzirdēt. Tas ir kā brinums! Ne-tiekoties fiziski, ar domubiedriem tiekamies garigi. Pateicoties *Zoom*, esmu arī varējusi piedalīties vairākās sanāksmēs: tiekos ar radošiem, kultūras cilvēkiem, un tas ir vienreizēji! Tas mūs tu-vinājis tā, kā agrāk pat nespējām iedomāties. Ir notikuši Pasaules brīvo latviešu apvienības semi-nāri, tajos bijis iespējams "satikt" dalībniekus no Nacionālā kultūras centra, no Eiropas latviešu apvienības. Tādējādi varējām turpināt pārrunāt jautājumus, kuŗus iepriekšējo reizi apsprie-dām 2019. gadā Cēsis. Mums visiem ārpus Latvijas ir līdzīgas temmas – gan Latviešu Fondam, gan LaPa (Latvieši Pasaulē) mū-

rētu vairāk piedalīties sabiedris-kājā dzīvē, uzzināt jaunumus, gūt zināšanas, piedzīvot virtuālos koncertus. Daudzi vecāka gadagājuma cilvēki vairs nevar aizbraukt uz centriem, bet savās mājās virtuāli viņi var klausīties koncertus, piedalīties dievkal-pojumos, redzēt teātra izrādes. Tas būtu tik labi, ja vismaz dalēji varētu turpināt šo praksi! Ceru, ka tagad, kad vakcīna kļuvusi pieejama, vēlākais, vasarā pama-zām atgriezīsies tāda dzīve, pie kuŗas mēs bijām pieraduši. Tas dod cerību daudziem, kaut gan pašlaik ir loti nopietna situācija.

Cik tālu vai tuvu jūs šogad jūtat Latviju?

Loti tuvu. Varbūt tāpēc, ka tikai jāpacel telefona klausule, un jau varu izdzīrdēt pazīstama cilvēka balsi. Man ir svarīgi dzir-dēt balsi, jo tad varu sajust per-sonību, un tas man loti daudz ko nozīmē. Daudz esmu skatījusies

lai dotu kopības izjūtu un uz-mundrinātu?

Man liekas, ka tās brižam ir pavismazas lietiņas – pie-zvanīt, atrakstīt zīmīti, kartīti... Un avīzēs starp visām uztrau-cojām ziņām aizvien vairāk sāk publicēt tās, kuras stāsta par cilvēku savstarpējo palīdzību ša-jos laikos. Iepriecina, cik daudzi jaunieši ir iestājušies palīdzības programmās vai paši izveidojuši kustību palīdzēt citiem. Pazīstu daudzus cilvēkus, kuŗi ir pagata-vojuši ēdienu un braukši gaŗus gabalus, lai to atdotu tiem, ku-riem tagad kļājas grūtāk. Sie ir skaisti, it kā mazi darbi, bet patiesībā tie nav mazi, jo tie liek cilvēkam atcerēties, ka viņš šajā situācijā nav palicis viens pats. Ir jāturpina domāt labas domas, meklēt un atrast to labo, kas ir. Mani ir loti aizkustinājuši dau-dzie latviešu koŗi, kuŗi apgvuši prasmi tiešsaistē sasaukties, sa-dziedāties. Bērnu koŗu koncertu sagatavošanā viņu vecāki ir ie-guldījuši tik daudz laika un pū-ļu. Ari Amerikā latviešu skolās koncertu bijis tik loti daudz, ka tos pat nevarēja pagūt visus no-klausīties! Ir jāapbrīno, cik daudz sava laika cilvēki ziedo, lai ie-priecinātu citus. Un ir tik labi, ka daudz plašāk nekā agrāk tiek iesaistītas visas paaudzes. Tas ir jāturpina, un tad mūsu sabied-rība būs stiprāka, kā vēl nekad agrāk. Tas notiek arī Latvijā, kur vairākās pilsētās redzēju loti ak-tīvus iedzīvotājus. Dažādība ir skaista, tas ir apbrīnojami.

Mūsu vēsturē ir bijušas daudzus citas lielas grūtības. Mans tēvs nomira pagājušajā gadā, un tikai nesen atradu viņa rakstīto kaļa laikā. Aprīnoju, kā viņš to visu pārdzīvoja, bet nekad īpaši nestāstīja. Un domāju – ja viņš to varēja pārdzīvot, tad arī mēs varam. Ir jāturas pie zinātnes, pie informācijas, ko tā sniedz un arī pie cerības, un jātic, ka no-teikti būs labāki laiki. Ticēsim un cerēsim, ka šajā jaunajā gadā varēsim tikties pēc iespējas ā-trāk!

Zinātnieki ir pētījuši, ka Covid ietekmējis pat mūsu sapņus. Vai jūsu sapņi tagad ir mainījušies?

Kādreiz sapņos satieku cilvē-kus no bērnības un jaunības, tas ir tik loti interesanti un nepara-sti. Reizēm sapņos dzirdu kādas melodijas vai kādas mazas vārsmīnas no melodijām. Visumā pēdējā laikā ir diezgan mierīgi sapņi, nevarētu teikt, ka *Covid* ienāk manus sapņos. Es viegli ieeju sapņu pasaulei un aizmirstu par reālo. Tā tas notiek arī tad, kad komponēju, lasu dzeju vai apmeklēju teātra izrādi, arī vir-tuāli. Jau bērnībā nevarēju vien sagaidīt brīžus, kad varēšu iejet fantāzijas pasaulei. Loti ceru, ka šī spēja man vienmēr saglabāsies, jo tā loti palīdz arī reālajā dzīvē. Mana otrā pasaule nav at-dalita no reālās pasaules, bet ie-dvesmo un lauj saskatīt lietas, kas nav tik acīmredzamas.

Foto: Ilmārs Brošs

bas ilggadējo vadītāju Girtu Zei-denbergu. Viņš bija biedrības sirds un dvēsele. Šogad bija jā-sāk domāt, kā TILTAM darbo-ties tagad, šajos apstākļos. Esam plānojuši veidot tiešsaistes "Kul-tūras tiltu" ciklu – koncertu un diskusijas. Droši vien turnejas notiks labi ja rudenī, bet starp-laikā turpināsim atbalstīt vairākus aizsāktus projektus. Piemēram, viens no tiem saucas "Trim-das kokle": celot gaismā kokli, ko koklēja trimdā, sākot ar sešdes-mitām gadiem. Tās ir trīspad-smītīgi kokli, ko katram no mums ir atšķirīgais vietējās mitnes zemēs. Agrāk bija daudz koklētāju ansambļu, un tradicija gan isti nav beigusies, bet ir apsikusi. Tagad izveidota datu baze par kokļu darinātājiem un skolotājiem. Savulaik mēs visi koklējām un sacerējām dziesmas korim ar kokles pava-dījumu. Koklēšana vienoja ma-nas paaudzes mūzikus un palī-dzēja iemācīties latviešu tautas-dziesmas.

Vai jūs bieži sazināties ar kollēgām citviet pasaulei?

Arī virtuālie saieti par Dziesmusvētkiem un citām kul-tūras aktivitātēm ir bijuši loti iedvesmojoši. No Kanadas, no Dienvidamerikas, ASV, Austrālijas un no Eiropas – mēs visi it kā satikāmies vienā vietā, vienā virtuālā telpā. Agrāk tās būtu bijušas grūti organizējamas mil-zīgas konferences. Šīs tikšānās palīdzējušas atklāt, ka ir daudz vairāk kopīgā, nekā atšķirīgā. Ko-pīgā ir latviešu kultūra, tautas mantojums, bet reizē svarīgi ap-zināties, ka katram no mums ir atšķirīgais vietējās mitnes zemēs. Agrāk tik daudz par trimdas gados radītajām kultūras īpatnī-bām un vērtībām nedomājām.

No šiem cilvēkiem esmu gu-vusi iedvesmu un domāju, ka virtuālie saieti mūs ir stiprinājuši, bet ir jāsadarbojas vēl vairāk. Visi ceram, ka palēnām atgrie-zīsies ierastā dzīve un varēsim atkal daudz vairāk tikties klātie-nē, tomēr būtu svarīgi turpināt arī virtuālās tikšanās, lai cilvēki, kuŗi nedzīvo lielos centros, va-

koncertus, arī tādus, kur atska-noti mani skaņdarbi. Piemēram, brīnišķīgie koncerti *Latvijas Ra-dio klasikas* tiešraides studijā, kur nu vēl citi – no Liepājas, Cē-sim, Siguldas, Ventspils... Par tiešsaistes koncertiem apzinōju arī tautiešus šeit. Sekoju līdzī arī kultūras aktivitātēm, par kurām zīgo Kultūras ministrija. Dažās tiešsaistes pārraidēs esmu pati piedalījusies no šejiennes, un kādi sen nesatikti paziņas, pat radi-nieki pēc tam atraksta, ka mani manījuši. Tā ar virtuālo tikšanos atjaunojas sen aizmirstī sakari. Par to esmu loti, loti laimīga. Man ir liels prieks, ka latviešu mākslinieki un mūzikai ir izdo-mājuši dažādus veidus, kā tagad cauri visām grūtībām darboties un uzturēt mākslas un mūzikas mīlestību. Redzot, cik izturīgi ir cilvēki Latvijā, esmu pati jutu-sies stiprāka un esmu domājusi – arī mums ir jāizturt, citādāk nevar!

Ko jūs uzskatāt par svarīgāko, lai cilvēkus šobrīd vienotu,

DAIGA
MAZVĒRSĪTE

Melodiju brīnumdaris Arvīds Žilinskis

Viņa dziesmas dziedāja Mariss Vētra, pateicības vēstuli un 200 latus dāvāja Kārlis Ulmanis...

Reti kurš latviešu komponists izpelnijs tādu klausītāju pie-lūgsmi, kādu izbaudīja Arvīds Žilinskis. Bērnu dziesmas, operas un baleti, kora un solodziesmas – devums bijis bagātīgs, kopā ap-mēram pusotrs tūkstotis lielāku un mazāku skaņdarbu. Žilinska sniegtos koncertus pat nav iespē-jams saskaitīt, jo Laimes māte nebija taupījusi dāvanas, apvet-tot viņu ar labām pianista dotibām. Sūrā darbā tās gadu gaitā tika izkoptas līdz pilnībai, Žilinskis vispirms uzstājās kā so-lomākslinieks, tad, sācis kompo-nēt, nenogurstoši atskānoja pa-vadījumus savām dziesmām, ap-ceļodams visu Latviju.

Diemžēl aizvadītīgad nenotika mūzikā 115. jubilejai iecerētie mūzikākie pasākumi, Žilinski pie-minēja vien ar dažām publikā-cijām, un arī turpmākās rindas veltītas šim izcilajam melodikām, kuš sev par paraugu stādīja Emīlu Dārziņu. Cilvēka daudzvei-diga īrisko jūtu skaņu dzējnieks, komponists visām paaudzēm, melodiju meistars, – tā savulaik tika raksturota Arvīda Žilinska daiļrade, un patiesies tajā skanošo melodiju bagātībai grūti atrast līdzinieci kāda cīta latviešu skaņ-raža mūzikā. Šī skaniskā harmo-nija izriet no mūzikā salīdzino-riāmās personiskās dzīves, kas riteja, iztieket bez skāļām kaislī-bām un citu apspriestām dvēseles vētrām. Taču tas nenozīmē, ka Žilinska mūža gājumā viss ritēja pa diedzīnu, un šoreiz ielikosi-mies arī paša komponista aprak-stītās lappusēs, kam viņš devi-s nosaukumu "Manas dzīves atmi-nu pavedieni".

Lapinskis, Žilinskis, Grabins-kis – užvārdi Saukas ezera ap-kaimē cēlušies no poļiem, savukārt māju vārdiem izskāna ir – "āni". Slavenā komponista dzim-tās mājas ir Lejas Arendzāni, un 1904. gadā Arvīda tēvs Jānis te-pats savām rokām uzcēlis tiem laikiem neierasti lielu un lepnu māju. Kaimiņi brīnjušies, vai tad Žilinskām būs divpadsmit durvis? Nē, tie bija nerēdzi lieli logi ar vairākām rūtīm, mājā ir izcili krāšņi kamīns, lielā zāle tikusi pie smalkām bīdāmajām durvīm un ārdurvis rotātas grez-niem kokgriezumiem – tas lie-cina, ka rocība saimniecībā biju-si krietiņi liela.

Žilinskā dzimtā tradicionāli vārdi bija Jānis un Krišjānis – tas izpētīts, tiklīdz radusies iespēja pieklūt archīva dokumentiem. Tur noskaidrojies, ka komponi-sta vecaistēvs Krišjānis nodzīvojis vairāk nekā 100 gadus, un ilg-mūžība bijusi Žilinskām rakstu-rīga. Taču savam vienīgajam dēlam, kas pasaulē nāca 1905. gada 31. marta, Jānis ar sievu levu deva vārdu Arvīds. No tēva puika mantoja krāšnās cirtas, kamēr mūzikālais talants ie-dzimts no abiem vecākiem. Ieva, meitas užvārdā Griekere, varēja lepoties ar vairākiem lieliski dziedošiem brāļiem, bet Jānis Žilinskis prata spēlēt harmoni-

kas un vijoli, kas glabājusies drēbju skapja dzīlākajā stūrī, zīda lakatā ievīstīta. To reizumis pačikstīnājis arī nākamais komponists, kam gan negāja secen parastie lauku zēna darbi no cūku ganišanas līdz zirgu pajū-ga vadišanai mēslu talkā.

Tēvs kādā utrupē par lētu naudu iegādājies pussalūzušas tāfelklavieres, kuras Arvīds sā-kumā bungojis ar vienu pirkstu, palēnām uz savu roku sataustī-dams arvien grūtākas melodijas. Tikai 1913. gadā zēns tīcīs pie istas klavierškolotājas, bet jau pavisam drīz uz sliekšņa nostā-jās Pirmais pasaules karš. Cara armijai bēgot, kopā ar neskaitā-māmām citām ģimenēm bēglu gai-tās saposās arī Žilinski, viņi pie-ņēma Arvīda mātesbrāļa uzai-cinājumu doties uz Charkovas guberņu, kur Jānis Grieķers mita kopš gadsimta sākuma. Vispirms turp tika sūtīts Arvīds ar māsi-cām, vecie Žilinski palika Latvi-jā, lai nokārtotu saimnieciskās lietas, un tobrīd neviens nezi-nāja, vai Arvidam izdosies atkal reiz ieraudzīt vecākus. Par laimi viņi patiesām nonāca Charkovā, tiesa, tikai 1916. gada beigās. Tur kaimiņos dzīvoja medicinas students Eižens Purīņš, vēlākais Tērvetes sanatorijas galvenais ārsts, kurš pamanīja zēna mūzi-kālās dotības un ieteica viņam mācīties mūzikā. Un no 1916. līdz 1918. gadam Charkovas mū-zikas skola Arvīds apguva klavierspēli. Krievzemē viņš pirmoreiz apmeklēja operu, tā bijusi Fausta izrāde, kurā jaunietis pārbijies no Mefistofela.

Līdzīgi citiem bēgliem nācīes pārdzīvot smagu tīfa epidēmiju, cīst izsalkumi, raizēties par to, ko nesis revolucionārās pārmai-nas, līdz 1920. gada pavasarī Arvīds devās atpakaļceļā uz Lat-viju. Vairākkārt no nepatikša-nām Žilinski glābusi Charkovas ģimnaziasta apliecība, kad viņu noturēja par bēguļojošu zaldātu, jo puisis augumā bija padevies garš. Toreiz Arvidam kopā ar tēvamāsu Annu Grieķeru un di-vām viņas meitām mājupceļš kā-jām ilga trīs mēnešus! Ar pauni-nām uz muguras viņi aizsolōja līdz Sebežas stacijai, tad ar bēglu vilcienu aizbrauca līdz Krustpilī.

Arvīda vecāki Latvijā atgrie-zās jau 1919. gada beigās, un dēla pārrašanās tika sagaidīta ar prieka asaram. Lejas Arendzānos, kuļus bija pārnēmusi vācu armijas daļa, bija atstāts tikai viens zirgs un gotiņa, taču tēvs neliedza Arvidam traukties uz Rigu, lai iestātos konservatorijā – Jānis personiski aizbrauca pie jaundibinātās augstskolas rektora, profesora Jāzepa Vitola pēc padoma. "Vediet tik šurp savu dēlu, gan tad jau redzēsim un dzirdēsim, kā būs turpmāk..." skanēja Vitola spriedums.

Arvīds steidza atkātot pēdējos skaņdarbus, ko bija iemācī-jies. Nošu nebija, jo līdzpaņem-tās ceļasomas tika atstātas Vi-tebskā, kādā latviešu ģimenē. Neko darīt, Žilinskis vietējā Sau-

kas pamatskolā vingrināja pirk-stus, līdz 2. septembrī devās uz nozīmēto iestājpārbaudījumu līdz tam nerēdzētājā pilsētā Rīgā.

Otrajā dienā Arvīds atrada savu vārdu laimīgo sarakstā, spe-ciālajā klavieru klasē viņš bija iedalīts pie Bonifacijas Rogges. "Manā otrā rūpe bija ietikt kādā vidusskolā ar savām apliecībām no Charkovas ģimnazijas. Visas

toreiz vēl līdz Āžiem, – ar mazo bānīti. Šo bānīti bija Pirmā pasaules karā gados, sākot ar 1916., uzbūvējuši vācīši ar krievu armijas gūstekņiem ātrā laikā. Un pēc karā tas vēl ilgi kalpoja gan meža materiālu izvešanai, kā arī cilvēku satiksmei līdz Daudze-vai vai Jēkabpilij. Diezgan bieži gadījās avārijas, likumos apgā-zās vairākas vagonetes. Tad pa-sažieji kopīgiem spēkiem tās

tik gari, ka briesmas, tie ātri vien saveldrējas, ar kombainiem vairs nav iespējams noplaut. Praktiski lauks pavasari jānokurina, lai varētu to atkal apart.

Pie sējas man bieži nācas tē-vam palīdzēt, pa lauku garās strīpās nometot pa picīnai salmu, tā iezīmējot vēl neapsētās vietas no jau apsētā. Tētis ar sē-tuvi kaklā un savu roku nepie-redzētu veiklibu miežu graudus izbārstīja ātri un meistarīgi. Tos atlikā tikai ieečēt.

Un tā visu vasaru no agrā rīta līdz vēlam saulrietam biju arī aizņemts gan saimniecībā, gan sienā un labības plaujā. Grūtākais man bija rudzu plauja ar vienroces izkapti, jo mašīnu no-pirkām tikai ap 1930. gadu. Va-jadzēja mācēt notrāpīt rudzu kūlīti pēc lieluma. Rokas ļoti no-gura. Tas mēģināju tās atpūti-nāt, sasienot kūlišus un saliekot statījos uz lauka strīpās.

Laikos, kad vecākais un sevišķi vienīgais dēls, kā likums, tika audzināts kā nākamais lauku sētas saimnieks, kaimiņi brīnīja, kāpēc Žilinski savu Arvīdu laiž uz Rīgu mācīties mūzikā, nevis lauksaimniecību. Tēvs esot atbil-dejīs īsi: "Ja būtu kaut desmit dēli, visi būtu mūzikā!" Smagā lauku darbā rūdītais raksturs bija nepieciešams, lai pagūtu mācīties i vidusskolā, i konser-vatorijā, kur 2-3 stundas dienā bija jāziedo klavierspēlei. Solfe-džo un teoriju mācīja Marija Gubene, profesors Jēkabs Kārkliņš – mūzikas vēsturi, iepinot notikumus no savas dzīves. Mū-zikas studijās veicās lieliski: kādā 1921. gada audzēkņu vakarā Arvīda atskānoto *Balādi* uzteicis tās autors, pazīstamais franču komponists Vensāns d'Endi, ek-sāmenos jauneklis saņēma lielā-koties teicamas atzīmes un uz-sāka patstāvīgu koncertēšanu.

Kopā ar vijolnieku Vili Švinku 1924. gada vasarā Arvīds devās uzstāties pie lauku ļaudim dzim-tajā pusē ar nodomu – sapelnīt ar koncertiem mācību naudu 100 latu apmērā. Pirmo koncer-tu sarikoja pie Viļa, kam tēva mājas bija Jaungulbenē – Elstēs. "Mūsu telpas bija kaimiņu zem-nieka Tauriņa labības šķūnis ar atvestām tāfelklavierēm, jo Jaungulbenes dziedāšanas biedribas zāli "veči" mums neatvēlēja. Kai-miņš Tauriņa kungs man pat iedeva savus goda svārkus, kā toteiz sauca – "ketovē fraku", kura gan bija man par gaužām platu, bet izskats bija ko klausītājiem redzēt un brīnīties visa koncerta laikā. Garās piedurknnes maisījās starp pirkstiem uz kla-viatūras un neļāva brīvi izpil-dīt tehniskās skaņdarba vietas, bet šnīte bija jāiztura ar "melno fraki". Es taču savā pelēkā vecā uzvalkā nevarēju līdzināties pā-rejiem mākslinieku kungiems smokingos. Šis koncerts kā pir-mais izskanēja ar diemžēl nelielu atlikumu, skaidrā katram pa 15 latiem.

(Turpinājums sekos)

vienīgi vēl jaundibinātā Valsts Pirmā vidusskolā bija iespējams ietikt 4. klasē, jo apliecība ar Padomju Ukrainas zīmogu no 1919. gada nedeva tiesības pār-iet uz 5. klasi. Šī vidusskolas at-šķirās no pilsētas vidusskolām ar to, ka skaitījās pēc struktūras klasiskā, ar speciālo grieķu un latīnu valodu apmācību līdz pat trīs stundām nedēļā, domāta nā-kamajiem universitātes studen-tiem – teologiem. Man personīgi šis valodas darija lielas rūpes. Lai apgūtu tās parallēli konservato-rijas studijām, vajadzēja ziedot vēlās nakts stundas, lai iezubrītu senās grieķu valodas alfabetu rakstiski un mutiski.

Mācības konservatorijā bija desmitkārt interesantākas. Dzī-voju mēbelētā istaba Mednieku ielā pie laipnas saimnieces Zitaru ģimenē kopā ar māsīcām Alīni un Līviu Grieķerēm, kuras ap-

uzcēla uz sledēm, un bānītis ceļu turpināja, jo braucēji necieta.

Ziemsvētku, tāpat Lieldienu brīvlaikā atbraucu uz mājām pie vecākiem. Vajadzēja atvest sev pārtiku turpmākam laikam. Smagais kurvītis bija jāstiepij no Jēkabpils mazā bāniša stacijas piecus kilometrus līdz Krustpils stacijai. Lielais rupjās maizes ku-kulis vien svēra pāri par pieci koli, tad biezpiena ritulis, olinas, speķa gabals, ievārijums utt. Tos gājienus, visgrūtākos manā jau-nībā, nevaru aizmirst. Nebija jau-to divu latu, ko kučierim "ži-diņam" par šo braucienu būtu bijis jāmaksā. Saņēmu spēkus ar saviem pianista pirkstiem un aiznesu, kā varēdams un mācē-dams. Un cik tas viss pa gabaliņam Rigā noderēja, jau drīz pēc pusdienām studentu virtuve Tērbatas un Dzirnavu ielas krustojumā.

Jaunais pavasaris tika ļoti gai-dīts, kad pēc 1. jūnija varēju do-ties uz Sauku, lai palīdzētu vecā-kiem, cik iespējams, visos darbos. Mans tēvs miezus sēja tikai jūnija sākumā, kad priedēm un eglēm jaunie dzinumi no zariem sāka liekties uz leju. Ne tā kā vēlāk kolchoza laukos, kas sēj jau maija sākumā, nomēlo ar mine-rāliem, tad mieži izaug salmos

LIDIJA OZOLINA,
Caelibem hist., novadpētniece

*Kas pazina rožu dārzu,
Kad sarkans neziedēja?
Kas pazina mani jaunu,
Kad priečigi nedzīvoju?*
(Tautasdzesma. Pierakstījis Skružīts M., Jaunjelgavas apr. Sunākstes, Neretas un Ēberģes (Mazzalvē) pagasts)

Tīmeklis ļauj ielūkoties notikumos un cilvēku dzīvēs dzīlākā pagātnē, atrast Dainu skapi sava novada tautasdzesmas, to pierakstītājus, iesūtītājus u. c. Neatstātīšu šajā atceres rakstā visu, ko par Miku Skružīti kā 19. gadsimta beigu latviešu tautas apgaismības un atmodas darbinieku var izlasīt piedāvātajos resursos. Neaprakstīšu Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālajos materiālos *periodika.lv* atrodamo. Par Miku Skružīti kā latviešu pirmās atmodas modinātu cilvēku pētījumus un rakstus publicējuši zinātnieki, kultūras darbinieki, pētnieki: akadēmīkis Jānis Stradiņš, Saulvedis Cimermanis, Lilita Vanaga, Laila Alsiņa, Ojārs Zanders u. c. Klusēšanas periodi starp jubilejām bijuši pārāk ilgi, lai atcerētos sēli, kurš lika savu akmeni latviešu tautas kultūras uzplaukuma pamatos. Mikus Skružīts uzrakstīja pirmo publikāciju par šo latviešu seno tautu – "Sēli, Kurzemes augšgala senči" (1889). Par darba aktualitāti tā laika progresīvās jaunatnes vidū liecinā viņam piešķirta J. Veinberga prēmija. Šogad viņam 160. gadskārtā.

Pēdējā man zināmā publikācija par Miku Skružīti publicēta Aizkraukles rajona laikrakstā *Staburags* 2005. gadā. Savā pārdomu rakstā atzīmēju tikai dažus interesantākos faktus no viņa veikuma un ieguldījuma latviešu tautas kultūras uzplaukuma sākumos. Iepazīstot M. Skružīsa dzīvi un daļradī, rodas apbrīna, cik plašs un daudzpusīgs bijis neretieša darbības laiks salidzinoši īsajā dzīves laikā – tikai 44 mūža gados! Neretas Kesterskoļas skolotāju atmiņas Skružīšu Mikus pieminēts kā zinātkārs un apdāvināts skolnieks. Protams, ka Stanānu saimnieka dēls nevarēja tikt palaists dzīvē bez skolām. Taču, ja Mikum pašam nebūtu vēlēšanās mācīties, mēlēt, izzināt, rosināt un aicināt līdzi darboties, ar vecāku grību dēlu izglītot vien noteikti būtu par maz. Mikus Skružīts 1872. gadā iestājās Neretas Kesterskoļu, no kuras 1874. gada otrajā pusgadā aizgāja uz Jēkabpils skolu, ko nobeidza 1876. gadā. Pēc tam mācījās Jelgavas Reālskolā. Pusgadu mājas un padaļai pie rakstveža Treija nostrādājis, pieņēma vietu pie grāfa Šuvalova muižu inspektora Michalovska Lielzalvā un pēc inspektora aiziešanas Mūžībā bija par mežkunga palīgu Taubes (Ēberģes) muižā 1878. – 1880. gadā. Pēc tam Rīgas Politehniskajā technikumā studēja architektūru, dabaszinības un ķīmu.

Mikus Skružīts studiju laikā un arī pēc tām aktīvi iesaistījās sabiedriskajā dzīvē – darbojās studentu korporācijās, Rīgas

M. Skružīts.

Latviešu biedrībā, tulkojā lugas Rīgas Latviešu teātrim, rakstīja gan zinātniskus, gan informātīvus rakstus gandrīz visiem tā laika laikrakstiem latviešu un vācu valodā, nodarbojās ar latviešu vēstures un etnografijas pētīšanu. Jelgavā dzīvodams, strādāja žurnāla "Austrums" un laikraksta "Tēvija" redakcijā, ražīgi publicēdamies arī pats. Iesaistījās izdevēja J. Dravenieka uzsāktās Konversācijas vārdnīcas veidošanā. Presei vajadzības gadījumā M. Skružīts rakstīja arī par pašam svešākām lietām: par Kristofora Kolumba vēsturiskā jūras brauciena 400. gadadienu; par arktisko izstādi, kas skatāma uz Rīgas ostā noenkurotā valīzīju un ronu kērāju kuģa; par pirmajiem Kurzemes likumu krājumiem; par sēklas labības saglabāšanu ziemā un tamlīdzīgi. Publikācijām par etnografiju, tautastēriem, darba rīkiem viņš pievienoja paša rasētus apģērbu un sadzives priekšmetu zīmējumus. Rakstīja par saviem pētījumiem audumu krāsošanā ar augiem. Pierakstīja un sūtīja tautasdzesmas Latviešu folkloras krātuvei. Raksta ievadā citētā tautasdzesma ir viena no 235 Folkloras krātuvē glabātajām Skružīšu Mikus pierakstītajām un Krišjānim Baronam iesūtītām dainām. Protams, jāvērtē svarīgākais, paliekamais. Viņš bija cilvēks, kas nevairījās pielikt roku visur, kur tas tobrīd šķita vajadzīgs. "Darbā parādās dzīvība" – lasām kādā viņa rakstītā vēlējumā.

Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija 1895. gadā M. Skružīšu

Par gaišo sēlu zemes dēlu Miku Skružīti 160. gadadienā atminoties

Kad 1905. gada februārī, tuberkulozes sagrauzts, M. Skružīts mira dzimtajās mājās Neretas Stanānos, kā čaklu kultūras darbinieku viņu pieminēja gandrīz visi latviešu periodiskie izdevumi, ieskaitot *Dienas Lapu*.

Par Mikus Skružīša ģimeni. Neretas Kesteru kapsētā ieejot un pirmajā celiņā nogriežoties pa kreisi, nonākam pie pamatiņa kalta akmens pieminekļa, uz kuŗa gravēti šeit guldiņo Neretas pagasta Stanānu māju saimnieku Skružīšu ģimenes vārdi: tēvs Miķelis Skružīts (1829–1899), māte Dārta Skružīts, dzimus Kundrat (1840–1916), dēls Mikus Skružīts – ķīmijas students (1861–1905) un meita Marija Skružīts (1869–1922). Vienas ģimenes četri gaiši ļaudis. It kā bez dzimtas turpinājuma, ko tomēr tā stingri nevar apgalvot, jo nav zināms, vai kāds zimējis Kundratu un Skružīšu dzimtas kokus.

Marija nebija precējusies. No tā laika laužu atmiņām iznirst nostāsti, ka pēc viņas sirds un rokas velti cerējuši vairāki jaunekļi. Tajā skaitā arī kāds lietuviešu kalpu puisis. Milestibai atbildēt nepielāva saimnieces statuss, kaut sirds varbūt sacija pretējo. Jauneklis pēc Marijas nāves vēl diezgan ilgi vakaru saulrietā esot dziedājis sērigas dziesmas pie Marijas kapa. Klusie vakari un Susējas ūdeņi ūlēs skanās nesuši tālu apkārtnē.

Mainoties laikiem un notikumiem, attīstoties ekonomikai un technikai, mainās cilvēku saimnieciskā un sabiedriskā dzīve. Izkaisāmies, izklīstam, atgriežamies, daudz iegūstot, daudz arī zaudējam. Paaudžu nomaiņā

Mikus Skružīša māte Dārta Skružīts un māsa Marija Skružīts
// Foto no Neretas novada novadpētniecības muzeja krājuma Pētera Lodziņa kollekcijas

Kaps vienmēr apkopts. Tātad... Ir nomainījušas tikai apmēram četras paaudzes. Un tik ātri mūsu nezināšanas sākums. Neretas pagastā zināmie vārdi ir – sabiedriskais darbinieks Francis Kundrats un skolotāja Olga Kundrate – tie ir radi Skružīšu Mikus mātes dzimtas zarā. Par Mikus Skružīša tēvu Miķela radiem novadpētniecībā ziņu vēl mazāk. Taču pēc vecā Stanānu saimnieka aiziešanas Mūžībā mājas un zemi sadalīja četrās daļas radu vidū. Vai nu manto-

zemapziņā nogrimst iepriekšējie cilvēki, notikumi. Tādēļ laiku pa laikam tie jāatsvaidzina. Sava pētījuma ievadā par sēliem M. Skružīts citē sen zināmu Ausekļa teicienu: "Tauta, kas nedzenas iepazīties ar sentēvu vēsturi... tā tauta necenšas dzīvot," piebilstot – "sie vārdi lai mūs paskubina, nepiekusušiem darboties, izklidināt miglu, kuŗa aizsedz pagātni, lai būtu nākotnes cienīgi, kuŗa mums pieder".

(Turpinājums sekos)

Labdarības paraugstunda Vītolu fondā

Pirmais fonda stipendiāts Mečislavs Maculēvičs dibina stipendiju

ANNIJA BULLE

“Lūkojoties atmiņās, gluži kā fotogrāfijās no pagātnes, mēs veramies sevī un ļoti skaidri redzam lietas, īpašības un izjūtas, kas raksturoja mūs brīdi, kad kāds nospieda pogu un uzplaiksnīja zibspuldze,” šādus vārdus pirms vairāk nekā 18 gadiem fondam rakstīja viens no pirmajiem stipendiātiem Mečislavs Maculēvičs. Tājā brīdi Mečislava dzīvē notika uzplaiksnījums – uzvara Latvijas ekonomikas olimpiādā un iegūta stipendija celāzīmei studijām Rīgas Ekonomikas augstskolā.

2002. gadā Mečislavs Maculēvičs saņēma fonda dibinātāju Viļa un Martas Vītolu stipendijs. Vītolu ģimene fonda dibināšanā ieguldīja vienu miljonu latu (1,4 miljoni euro). Ik gadu Vilis un Marta Vītoli ne tikai turpina atbalstīt fondu, darbojoties padomē un kandidātu izvērtēšanā, bet arī ziedojojat jaunām stipendiājam, piemēram, s! korp! “Imeria” un “Fraternitas Vanenica” studējošiem jauniešiem. Meceņātu iniciatīvu ziedot mazturigu un talantīgu jauniešu izglītībai ir radījusi atsauksmi daudzu cilvēku sirdis, kas piebiedrojās un uzticēja savas stipendijas administrēt šim fondam.

Mečislavs Maculēvičs kopā ar sievu

Pagājis jau ilgs laiks un, pateicoties ziedotājiem, fonds ir spējis stipendijs piešķirt jau vairāk nekā 4000 jauniešu, to skaitā arī valmierietim Mečislavam Maculēvičam. Daudziem rodas jautājums, kas ir noticis ar pirmajiem stipendiātiem pēc studiju beigšanas, – vai viņi atraduši darbu izvēlētājā profesijā un vai iegūtās zināšanas tiešām tiek liktas lietā Latvijā? Fondu veiksmes stāstu ir daudz, un visi vienlīdz svarīgi. Tomēr – pirmā stipendiāta Mečislava Maculēviča stāsts ir pir-

mai... Pirmais, kurš saņēma, pirmais, kurš deva un pirmais, kurš atgriezās.

Maculēviču ģimenē augstu tiek vērtētas zināšanas, kultūra un māksla, tāpēc puisi jau nobērnības ieskāva plašu interešu loks, kas sekmēja panākumus visos mācību priekšmetos. Tomēr uzvara Latvijas ekonomikas olimpiādā bija īpašs pavērsiens, lai satiktos ar Vītolu fondu un uzsāktu studijas. “Parakstot ligu mu ar fondu, es zināju, ka spēju pilnībā nodot sevi studijām, to-

ties, līgumam beidzoties, es zināju, ka, pateicoties Vītolu ģimenes atbalstam un ticībai man, es ieguvu lielisku izglītību un pamatu startam tālāk,” tā par stipendijs saņemšanas laiku saka Mečislavs.

Un tik tiešām – starta “uzrāviens” pēc Ekonomikas un biznesa administrācijas MBA grada iegūšanas bija vērienīgs. Mečislavu uzaicināja strādāt uzņēmumā Procter&Gamble. Vairāku gadu garumā viņš ieņēma vadošus amatus personālvadībā, strādājot gan Eiropā, gan ASV.

Mīlestība pret dzimto zemi virzīja Mečislavu kopā ar sievu un trīs bērniem atgriezties Latvijā. Uzkrātā darba pieredze stratēģisko biznesa partnerītiešību jomā palīdzēja klūt par personālvadības direktoru uzņēmumā Rimi Baltic. Vērojot Mečislava uzstāšanās konferencēs un Vītolu fonda rīkotajā seminārā “Ko tev neiemāca skolas solā?”, jūtams profesionālās degsmes strāvojums un prieks par darbu.

Un tomēr Mečislava stāsts ir īpašs ar viņa spēju būt istaja vieta un istajā laikā. Kad viņam bija tikai 24 gadi, tikai trīs gadus pēc augstskolas absolvēšanas viņš veica pirmo ziedojumu Draugu stipendijs. Nu Mečislavs ir nodibinājis savu Maculēviču ģimenes stipendijs, sniedzot at-

bildi uz jautājumu, kas tad ir noticis ar pirmajiem stipendiātiem pēc studiju beigšanas.

Mečislavs atzīst, ka šobrīd ir laimīgs, jo spēj iepriecināt citus:

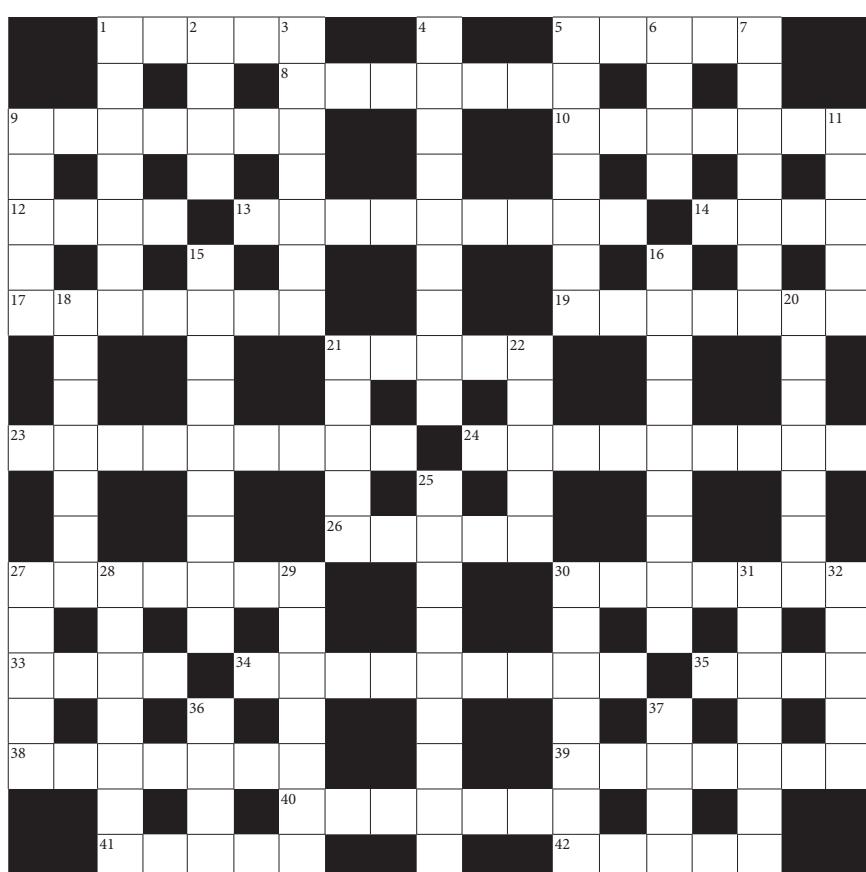
“Ir prieks spert nākamo soli fonda atbalstam, no Draugu stipendijs pārejot uz savu, mūsu ģimenes stipendijs. Vītolu fonds teju 20 gadus palīdz Latvijai un tās jauniešiem veidot gudrāku un spēcīgāku savu nākotnes valsti. Fonda dibinātāju un atbalstītāju piemērs ir arī maza daļa no manas sirdsapzinās, kas uz daudz ko, arī uz paša rīcību, aicina lūkoties citādi nekā pirms tam. Viens no Vītolu fonda moto ir *Finiša nav. Ir tikai starts*. Lūkojoties nākotnē, es tiešām izjūtu bezgaligu cieņu un pateicību cilvēkiem, kas visu, ko biju iecerējis, ir padarījuši iespējamu.”

Patiensībā viss ir tik vienkārši – tikai vajag mīlet. Savu zemi. Cilvēkus. Savējos. Tos, kuŗus izdevies sastapt un kuŗu acīs arvien mirdzēs prieks un pateicība. Esam pateicīgi Mečislavam Maculēvičam par mīlestību pret Vītolu fondu, īstenojot vēlējumu: “Ar izglītību dzīvē sasnieg tādu limeni, lai varētu nākotnē palīdzēt citiem!”

**VITOLU
FONDS**

KRUSTVĀRDU MĪKLA

Sastādījis KĀRLIS PĒTERSONS

tradicionālajiem priekšstatiem. 5. Tirdzniecības vieta. 6. Laištīt. 7. Izrādes norises vieta. 9. Ciets silicītezis. 11. Izdevniecība Rīgā. 15. Nelieli vagoni. 16. Mechanisms griešanās kustības pārnešanai no vienas vārpstas uz otru. 18. Medicīniska iestāde. 20. Pēdējais akmens laikmeta posms. 21. Vulkāniska sala Klusā okeana dienvidos. 22. Manilas kanepāji. 25. E. Virzas poēma prozā. 27. Uz kokiem parazitējoša sēne. 28. Valsts Āzijas dienvidaustrumos. 29. Tēls A. Dimā romānā “Trīs musketieri”. 30. Baktērija, kas izraisa slimību. 31. Valstu apvienība. 32. Angļu rakstnieks (1905–1980). 36. Kafijas šķirne. 37. Veikla.

Krustvardu mīklas

(Nr. 9) atrisinājums

Līmeniski. 1. Irānas agrākā naudas vienība. 5. Angļu rakstnieks (1866–1946). 8. Senlaicīga franču deja. 9. Lietuvas pilsētas Marijampoles agrākais nosaukums. 10. Japānu tēlotājas mākslas paveids. 12. Potēt ar pumpuru. 13. Blēdigas. 14. Franču filozofs, rakstnieks (1712–1778). 17. Kontakts. 19. Plaši pazīstams, populārs. 21. Serbu izcelsmes amerikānu izgudrotājs (1856–1943). 23. Sporta sacensību vāditājs. 24. Vēnēcijas laivinieku dziesma. 26. Zilupes pieteka. 27. Īsta, neviltota. 30. Neliels pašgā-

jējs kuģis pasažieru un kravas pārvadāšanai. 33. Kukaiņēdāju kārtas dzīvnieks. 34. Pilsēta Čechijas austrumos. 35. Ekvadoras galvaspilsēta. 38. Kustīgas plāksnes pie lidmašīnu spārniem lidojuma sānsveres vadīšanai. 39. Apslēpts. 40. Emocijanā, pacilāti. 41. Posms kādā procesā. 42. Publiska demonstrēšana un vērtēšana.

Stateniski. 1. Sintētiskās šķiedras veids. 2. Mazalkoholisks dzēriens. 3. Graudzālu dzimtas lopbarības augs. 4. Negaidīts apgalvojums, kas ir pretrunā ar

Uz salas Daugavā pie Kokneses top Likteņdārzs – gaišas atceres vieta, kur svinēt latviešu tautas izturību un spēku. Tas ir arī Tavas ģimenes un dzimtas Likteņdārzs, veltīts visiem latviešiem, kas 20. gadsimtā gājuši bojā vai cietuši svešu varu dēļ. Likteņdārzs top kopdarbībā un par ziedojuumiem, tā atbalstītāju skaits jau pārsniedz 500 tūkstošus. Mūsu nākamais lielais kopdarbs — uzcelt Saieta namu! **Palīdzi! Ziedo!**

Nodibinājums “Kokneses fonds”

Adrese: Lāčplēša iela 75B, Rīga, LV-1011, Latvija
info@koknesesfonds.lv

Ziedojuumiem EUR:

AS “Citadele banka”

Konts: LV94PARX0015211160001
SWIFT: PARXLV22

Starpiniekbanka ziedojuumiem USD:

USA CITIBANK, N.A., NEW YORK

Konts: 36392149

SWIFT/BIC: CITIUS33

Vairāk informācijas

www.liktendarzs.lv

Latviešu Fondam šogad – 51

Pusgadsimts jaukā kompānijā

(Turpināts no 2. lpp.)

Facebook var pievienoties grupai Latvian Favourite Foods – tur latviešu izcelsmes individu apmainās ar vecmāmiņu debesmanna un skābenu zupas receptēm, kā arī uzdod jautājumus par savu izcelsmi – lielākoties angļu valodā. Bet interese un lepnumis par latviskumu ir patiess.

Piecdesmit gadu garumā Fonds ir mācījies sadzīvot ar pārmaiņām Latvijā un latviešu sabiedrībā ārpus Latvijas. Nēmot vērā šīs dienas apstākļus, 2021. gadā LF eksperimentē (pateicoties priekšsēdei Renātei Kenney) ar unikāliem un interesantiem veidiem, kā iesaistīt dalībniekus – gan “superletinu”, kas meklē dzīvu latviešu kultūras vidi, gan jaunākas paaudzes, gan intere-

sentus bez valodas prasmēm. Minēju iepriekš mūsu virtuālo mākslas izstādi; septembrī Fonds Facebook vidē atzīmēja Latvijā svinētās Dzejas dienas ar trimdas laika dzejas izlasi. Decembrī notika jaunizveidotā *Austras stunda*, ŽOOM sarikojums, kur iepazīnāmies ar LF atbalstītiem vai dalībnieku veiktiem projektiem: Baņutas Rubesas, Kristas Svalboņas un Lailas Milevskas radoši interpretētajiem bēglu laiku pētījumiem; lekciju par Latvijas stratēgisko politisko stāvokli (Lukass Milevskis) un mūzikālu piedāvājumu no Latvijas (Imanta Nīgale). Uzziniet vairāk par šo jauko notikumu, skatot www.latviesufonds.com! Kā redzat, Latviešu Fonds ne tikai pieņem latvisku projektu pieteikumus, bet pats

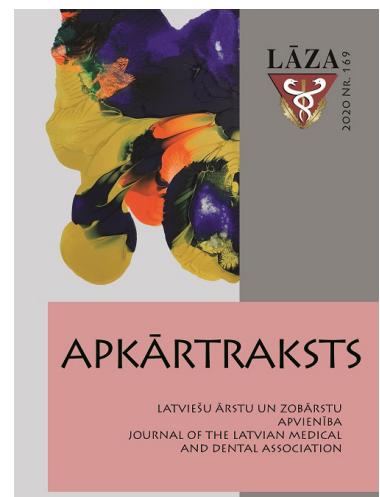
aktīvi piedalās latviskas vides veidošanā un uzturēšanā. Augšminētie pasākumi saglabā vēsturiskās liecības par latviešu kultūras bagātību un veicina izglītošanos un pārdomas par mūsu kultūras mantojumu. Minēšu arī jaunāko LF pasākumu, kas uzrunā cilvēkus visā pasaule, neatkarīgi no latviešu valodas prasmes vai latvisķās piederības. Protī, lai atzīmētu Latviešu Fonda 50 darbības gadus, esam izveidojuši virtuālu 555 km staigāšanas programu gar Baltijas jūrmalu. *Walking and Running Along the Latvian Coast with Friends of the Latvian Foundation* var aistrast www.myvirtualmission.com. Staigātājus iepriecina interesantiem punkti, ar bildēm un izskaidrojumiem. Akcija notiek

lidz Jāniem. Vai nav skaists veids, kā izvingroties un tai pašā laikā uzzināt vairāk par Latvijas dabu! Mums ir jau krietns pulks stāgātāju no ASV un Kanadas, un arī latviešu skolas ir izrādījušas interesi.

Kopsavilkumā atkal jāatgriežas pie dībīnātāja Voldemāra Gulēna vārdiem – Latviešu Fonda loma ir “iekustīnāt, atbalstīt un reālizēt sabiedribai vēlamus projektus, kas paliek kā neaizstājama vērtība dažāda attāluma nākotnēs.” Šajā jaunajā laikmetā Latviešu Fonds ar savām jaunajām iniciatīvām arī turpmāk mērķtiecīgi piedalīsies latvietības uzturēšanā. Mēs aicinām – nāciet kopā ar Latviešu Fondu! Darba nepieitrūks, un mēs esam jauka kompānija!

LIGITA KOVTUNA

Par ko vēsta LĀZA Apkārtraksts nr. 169?

Vispirms kārtām par to, ka LĀZA, Latviešu ārstu un zobārstu apvienība, joprojām ir savu mērķu un uzdevumu augstumos, vēl vairāk – savas darbības lokā ir ieklāvuši plašu jauno kolēgu pulku un aktīvi turpina uzturēt interesi un rūpi par Latvijas medicīnā notiekošo. Un vēl arī paplašinājusi savas aprites ģeografiju – lasot jauno saturu, ir prieks iepazīties ar Karīnu Beinerti un Kārli Ālbergu no Apvienotās Karalistes, Andi Graudiņu no Austrālijas, Jāni Gaili no Francijas, Dagniju Tenni no Kanadas u. c. Ipaši gribas uzsvērt, ka dakteru redzesloka ir Latvijai šobrīd ļoti saasinātā problēma par bērnu un pusaudžu psichisko veselību pandēmijas laikā, un jaunie speciālisti kopā ar LĀZAs senioriem Dr. Zaigu Alksni-*Phillips*, Kasparu Tüteru, Dainu Dreimani u. c. tiekas *zoom* semināros un dalās pieredzē, kā risināt aktuālas, gluži neatliekamas problēmas. Latvijas medicīnas un veselības aprūpes pulsu kā vienmēr precīzi un bez kompromisiem “pieskata” Dr. Uģis Gruntmanis. Viņa valoda ir tieša un atklāta, un arī konstruktīva: “Ir skaidrs, ka valstis, kur politiķi ieklausās zinātniskos pētījumos, epidemiologos, rezultāti ir būtiski labāki (...). Man nepatik teiciens, ka katrs trieciens ir arī zināma iespēja, jo tiem, kam miruši vai saslimuši kollēgas,

draugi, ģimenes locekļi (...), tas rada nedrošības izjūtu, trauksmi, pat depresiju, kas var ilgt gadiem... Diemžēl Latvijas e-ve selības sistēma ir *bērnu autījus* un nav spējīga nodrošināt attālinātās pacientu vizītes.” Dr. U. Gruntmanis arī aktualizējis to jautājumu loku, kas risināmi gan Latvijas valdības un likumdevēja līmenī, piemēram, par ārstu profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, gan arī uzlabojot un papildinot LĀZA Statūtu.

Vēl viens jauns un nozīmīgs sadarbības loks, ko uzsākusi un turpina LĀZA, ir sadarbība ar PBЛА, Eiropas Latviešu apvienību un kustību “Ar pasaules pieredzi Latvijā”. Ar kopīgiem pūliņiem panākts, ka ārstam un zobārstam no ASV, Austrālijas vai Kanadas būs daudz vieglāk, pārceļoties uz dzīvi Latvijā, atsākt savu darbu profesijā. Kopā tiek arī virzītas būtiskas pārmaiņas augstskolu likumā, kam vairākām organizāciju sadarbība ir ļoti svarīga.

Apkārtraksts iepazīstina ar jaunajiem kollegām, prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda, Ojāra Veides fonda un Latvijas Medicīnas fonda Zariņu studiju stipendiātiem, kā arī aicina pie teikties nākamos. Vārds dots arī māsām un vecmātēm, aicinot uz globālu sadarbību un pieredzes apmaiņu savā nozarē. Dr. Atis Bārzdīnš no ASV un Dr. Andis Graudiņš no Austrālijas prezentē savu pētījumu par ārstu aizbraukšanu no Latvijas un piedāvā savu redzējumu šīs problēmas risināšanā. “Aizbrauktu nav sinonims – kļūt laimīgam,” saka pētījuma autori. “Skaidrs, ka viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem, lai Latvija spētu noturēt ārstus, ir tos pārliecīnāt, ka būt ārstam Latvijā ir profesionāli pilnvērtīgi. Svarīgi, lai viņi sarežētu savas karjēras izaugsmi nākotnē.”

Daudz vietas Apkārtrakstā atvēlēts vēsturei – Dr. Kaspara Tütera atmiņas, Dr. Juļa Lazovska medicīnas vēstures atradumi, medicīnas vēsturnieks Mārtiņš

Vesperis stāsta par jaunieguvumiem P. Stradiņa Medicīnas vēstures mūzejā. Pieminēti Mūžībā aizgājušie kollegas. Sumināti Latvijas Ārstu biedrības jaunie Goda biedri – mūsu izcilie brāļi Bertrams un Kristaps Zariņi, Rīgas Stradiņa universitātes Goda doktore Dr. Zaiga Alksne-*Phillips* un latviešu izcelsmes prof. Martins Radvany, kurš saņēmis Amerikas Radiologu apvienības Goda diplomu. Rūta Margerita Bekere sveikta sakarā ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Apkārtrakstā nav taupīta vieta bildēm, mūsdienu un vēsturis-

kām, kas apvienojumā ar bagātīgu un saistošu saturu padara šo izdevumu par ļoti interesantu un vērtīgu lasāmvielu. Jā, te arī daudz praktiskas informācijas un vēl – aizrautīga saruna ar nenogurdināmo Dr. Jāni Dimantu, ko intervjējusi Kāmena Kaidaka – LĀZA biroja vadītāja Latvijā un Apkārtraksta veidotāja. Visu cieņu, draugi!

LĀZA apkārtrakstu pa pastu saņem visi biedri un atbalstītāji. Apkārtrakstu par ziedojumu var iegādāties arī citi interesenti. Lūdzu, rakstiet – laza@lazariga.lv.

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 euro
par cm² ierāmējumā
Atlaides par reklāmas publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLUDINĀJUMIEM:**
● 0,60 euro par 1 cm² ierāmējumā.
SĒRU SLUDINĀJUMS:
NB! 60 euro

Pasta adrese:
Gertrūdes iela 27
Rīga, LV - 1011
Tālrunis + 371 67326761
Tālrankstis + 371 67326784

Darba laiks:
Pirmdien – 9-17
Otrdien – 9-17
Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Gertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P.O: 9-17, Pk: 9-13)
Tālr. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrankstis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvās Latvijas digitālo versiju
varat pasūtināt tāpat kā līdz šim.
• par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
• par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
• 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur *Brīvās Latvijas* mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.
Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem *Brīvās Latvijas* lasītājiem, kuri tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā versiju, piedāvājam pasūtināt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gada, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pašas, kas kopš 2001. gada bijušas kopīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- par parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaksa: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
Konta nr.: LV80UNLA0050016243516
ar piezīmi “BL abon” un norādot vārdu,
uzvārdu, e-pastu un mājas adresi

BRĪVĀ LATVIJA

JOPROJĀM INFORMĒ, IZGLĪTO, IZKLAIDĒ

Pasūtītiet digitālo laikrakstu ŠEIT:

www.brivalatvija.lv/abone-interneta

vai maksājet bankā SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
Konta nr.: LV80UNLA0050016243516
ar piezīmi “BL abon” un norādot vārdu,
uzvārdu, e-pastu un mājas adresi

Ik nedēļu izlasīsiet Jums svarīgu informāciju labā latviešu valodā.

Abonementa maksa:

- par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
- par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
- 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

Par reklāmu un sludinājumiem sazinieties ar redakciju

Rīgā, Gertrūdes ielā 27, LV-1011,

e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv,

tālr.: +371 67326761 vai +371 29439423

Jaunākā informācija sociālajos tīklos:

www.facebook.com/brivalatvija

www.twitter.com/briva_latvija

Mājaslapa: www.brivalatvija.lv

Ar autora vārdu, iniciāliem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijas minēto faktu precīzitāti atbilst autors.

Lūdzam ziedojumus iemaksāt:

Biedrības *Laiks-BL* kontā –
SEB Banka,
nr.:LV60UNLA0050018705154

SPORTS

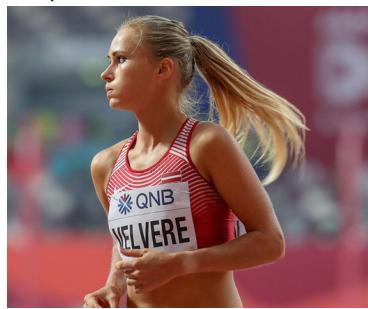
SPORTS

SPORTS

SPORTS

EIROPAS ČEMPIONĀTS VIEGLATLĒTIKĀ TELPĀS

Pēc ilga pārtraukuma vieglatlētikā atkal notiek kādas no lielājām sacensībām – Polijas pilsētā Toruņā notika Eiropas čempionāts telpās. Latviju tajā pārstāvēja Līga Velvere 800 metru un Ilja Petrušenko 400 metru skrējienos.

Līga Velvere (attēlā) Eiropas čempionātā telpās neiekļuva 800 metru skrējiena pusfinālā. Velvere savā skrējienā startēja sestajā celiņā, un viņa finišu sasniedza 2:06,26 minūtēs, ierindojeties ceturtajā pozicijā. Priekšskrējienos pusfinālam kvalificējās katra skrējiena trīs ātrākās sportistes. Velvere Eiropas čempionātu noslēdza 24. vietā 35 skrējēju konkurencē. Viena skrējēja tika diskvalificēta.

400 m priekšskrējienā kopumā piedalījās sprinteri, kuri tika sadalīti pa deviņiem skrējieniem.

Ceturtais priekšskrējienā Ilja Petrušenko (attēlā) finišēja pēc 48,46 sekundēm un palika pēdējais. Lai iekļūtu pusfinālā, savā skrējienā bija jātiekt divniekā – šajā gadījumā vajadzēja vismaz 46,85, taču Petrušenko personiskais rekords telpās ir 47,88. Mūsu skrējēja mērķis bija U-23 Eiropas čempionāta normatīvs (47,60), tomēr tas palika nesasniegts. Sacensību noslēgumā Petrušenko tika klasificēts 46. vietā starp 49 sprintieriem.

BIATLONS

Latvijas biatlonists Andrejs Rastorgujevs Čehijā Pasaules kausa posmā **10 km sprintā** izcīnīja 17. vietu, bet uzvaru svinēja franču Simons Destjē. Destjē šautuvēs kļūdas nepieļāva un tuvāko sekotāju zviedriju Sebastiani Samuelsunu apsteidza par 2,4 sekundēm. Vēl divas sekundes lēnāks bija vācietis Arnds Paifers.

PAZINĀJUMI

VĀCIJA

Štutgartē, Vecās Pils kapellā, Schlosskirche, Am Schillerplatz, svētdien 7. martā plkst. 15 pāredzēts dievkalpojums latviešu un vācu valodā. Māc. Elmārs E. Rozītis.

307 lv
Sludinājumus un reklāmu laikrakstā iesniedz ērti arī no sava tālruņa!

Rastorgujevam distancē bija desmitais ātrākais solis.

10 km sprintā **Aleksandrs Patrujuks** pirmajā šautuvē pieļāva vienu kļūdu, bet otrajā neaizvēra vēl vienu mērķi un ierindojās 74. vietā. Patrijuks uzvarētajam zaudēja divas minūtes un 24,2 sekundes. **Roberts Slotiņš** jau pirmajā ugunsliņijā pieļāva trīs "pūdeļus", bet otrajā neaizvēra tikai vienu mērķi. Sportists finišu sasniedza trīs minūtes un 15,7 sekundes aiz līdera, kas ļāva ieņemt 95. pozīciju. Sprinta sacensībās piedalījās 105 sportisti, bet tikai 60 ātrākie kvalificējās iedzišanas sacensībām.

Iedzišanas sacensībās Andrejs Rastorgujevs ierindojās 22. vietā. Pirmajā ugunsliņijā Andrejs pieļāva vienu kļūdu, bet tas neliedza viņam pakāpties par vienu pozīciju un atgriezties trasē kā 16. Arī otrajā šautuvē viena kļūda, un Rastorgujevs noslēdēja uz 17. pozīciju. Trešajā šautuvē Andrejs ieradās jau kā 15., bet atkal viena kļūda, kas lika viņam atkal zaudēt vienu pozīciju. Diemžēl pēdējā ugunsliņijā Rastorgujevam jau divas kļūdas, un trasē viņš atgriezās 28. pozīcijā. Toties finišu Andrejs sasniedza jau kā 22., no uzvarētāja atpaliekot minūti un 53 sekundes.

Baiba Bendika 7,5 km sprintā ierindojās 59. vietā, kvalificējoties iedzišanas sacensībām. Uzvarēja Norvēģijas sportiste Tirila Ekhofa. Bendika kopumā neaizvēra četras mērķus un uzvarētājai zaudēja divas minūtes un trīs sekundes. Arī **Sanita Buliņa** četrreiz kļūdījās ugunsliņijā un ar trīs minūnu un 21,1 sekundes atpalicību ieņēma 100. vietu.

Iedzišanā (10 km) šaušanā guļus Baiba Bendika garām mērķim raidīja pēdējos divus šāvienus, divreiz kļūdoties arī trešajā šaušanā, kas bija stāvus. Otrajā un ceturtajā ugunsliņijā Baiba bija precīza, un tas ļāva pakāpties uz 39. vietu, uzvarētājai Ekhofai piekāpoties trīs minūtes un 10,7 sekundes.

TENNIS

Anastasija Sevastova ar drošu uzvaru sāka dalību Dubaijas WTA turnīrā, pirmās kārtas spēlē ar 6:0, 6:3 pieveicot amerikāniem Bernardu Peru.

Alona Ostapenko Kataras galvaspilsētā Dohā piekāpās amerikāniem Džesikai Pegulai, ciešot zaudējumu WTA 500 turnīra otrajā kārtā. Rikotāju speciālo ielūgumu saņēmusi Ostapenko (WTA 51.) turnīra otrajā spēlē ar 2:6, 5:7 piedzīvoja zaudējumu pret amerikāniem Džesiku Pegulu (WTA 44.). Ostapenko turnīru noslēdza ar WTA ranga 55 punktiem. Pegula ir meita ASV pazī-

tamām biznesa "haizivīm" Kimai un Terijam Peguliem. Viņas tēvs, kura bagātības pārsniedz piecus miljardus dolaru, ir īpašnieks Nacionālās Futbola līgas (NFL) komandai Bufalo Bills un Nacionālās hokeja līgas (NHL) klubam Bufalo Sabres, kurā jau gadiem spēlē Latvijas hokejists Zemgus Gīrgensons.

Alona Ostapenko Dohas WTA 500 dubultspēļu turnīra finālā pāri ar rumāniem Moniku Nikulesku piedzīvoja zaudējumu pret internacionālo duetu Nikola Meličera (ASV)/Demi Shūrsa (Nederlande). Finālā Latvijas/Rumānijas duets ar 2:6, 6:2, 8:10 zaudēja Meličerai no ASV un Shūrsai, kurās turnīrā bija izsētas ar otro numuru.

*
Latvijas jaunā talantīgā tenisiste **Sabīne Rutlauka** Ēģiptē piedzīvoja neveiksmi Šarmel Šeihas W-15 vienspēļu turnīra pusfinālā. Rutlauka pusfinālā ar 6:7 (5:7), 3:6 zaudēja Krievijas sportistei Ēriai Andrejevai (WTA 762.). Par daļību pusfinālā Rutlauka nopelnīja četras WTA vienspēļu rangā punktus.

SLĒPOŠANA

Latvijas distanču slēpotāji **Raimo Vigants** un **Indulis Bikše** Oberstdorfā ieņēma 61. un 65. vietu pasaules čempionāta **15 kilometru** sacensības brīvajā stilā ar intervālu startu. Visu goda piederstalu aizņēma norvēģi, čempiontitulu izcīnot Hansam Kristeram Holunnam, kurš distanci veica 33 minūtēs un 48,7 sekundēs. Vigants čempionam zaudēja četras minūtes un 33,6 sekundes, bet Bikše – piecas minūtes un 1,6 sekundes. Latvijas sportisti par savu sniegumu nopelnīja attiecīgi 107,89 un 118,93 Starptautiskās Slēpošanas federācijas (FIS) punktus. Vēl no latviešiem **Niks Saulītis** atpalika astoņas minūtes un 10,1 sekundi, kas deva 90. pozīciju, bet **Lauris Kaparkalējs** bija astoņas minūtes un 49,9 sekundes lēnāks par uzvarētāju un bija 97.vietā. Viņiem attiecīgi 193,27 un 208,96 FIS punkti. Finišu sasniedza 102 no 106 startējušajiem slēpotājiem.

Indulis Bikše **50 km** distancē klasiskajā stilā ar kopēju startu tika apdzīts par apli un ierindojās 50. vietā. Čempionāta pēdējā disciplīnā distanču slēpošanā divas pirmās vietas ieņēma norvēģi – Juhanness Klēbo un Emīls Iverens.

ŠORTTREKS

Latvijas šorttrekists **Reinis Bērziņš** pasaules čempionātā Niderlandes pilsētā Dodrehtā izcīnīja astoto vietu 1500 metru distancē.

Reinis Bērziņš (vidū)

Roberts Krūzbergs 1000 metru distancē nepārvarēja ceturtdalīnālu. Viņš savā slidojumā finišēja ceturtajā vietā un pusfinālā neieklūva. Krūzbergs distanci veica minūtē un 26,851 sekundēs.

TRAUCĒTA GATAVOŠANĀS OLIMPISKAJĀM SPĒLĒM

Pēc bīstamā EHV-1 neurologiskās formas vīrusa uzliesmojuma Valensijā, Spānijā, Starptautiskā jāšanas sporta federācija (FEI) atcelusi visas sacensības visās disciplīnās Eiropā līdz marta beigām. Tieši Spānijā startam Tokijas Olimpiskajās spēlēs gatavojas Latvijas vadošais konkūrists Kārlis Neretnieks, vēsta Latvijas Jātnieku federācija (LTJ).

Dairis Bertāns

titai logiski pajautāt arī valsts-vienības pieredzējušako spēlētāju viedokli.

Zaudējums bulgāriem Eiropas čempionāta kvalifikācijas izšķirošajā spēlē Dairim bija šoks, jo līdz tam viņam nebija ne mazāko šaubu, ka Latvijas izlase uzvarēs, lai arī kādā veidā. "Līdz tai fināla svilpei, kas bija arēnā, nevarēju iedomāties, ka tā var notikt," atzina Bertāns. Dairis arvien ir neizpratnē par izlases trenera Roberta Štelmahera izvēli, kas noteica spēlētāju sastāvu laukumā izšķirošajā spēlē pret Bulgāriju, tomēr basketbolists vairāk raugās nācotnē. Bertāns sagaida, ka nākamā valsts-vienības galvenā trenera izvēlē Latvijas Basketbola savienība (LBS) painteresēsies, kurā kandidātūra būtu labākā izlases vadošo spēlētāju ieskatā.

DAŽOS VĀRDOS

- Latvijas vadošais šautriņmetējs **Madars Razma** Lielbritānijas atklātā čempionāta pieteikā kārtā piedzīvoja neveiksmi. Razma, kurš pasaules rangā ieņem 53. vietu, pieteikā kārtā ar 8:10 zaudēja polim Kristofam Ratajskim. Polijas sportists pasaules rangā ieņem augsto 14. vietu.

- Latvijas paraairētāja **Žanna Cvečkovska**, startējot attālināti, ieņēma trešo vietu pasaules čempionātā uz airēšanas trenāzēriem. Daugavpilīte, startējot PR2 klasē, 2000 metru distanci airēja astoņas minūtēs un 51,1 sekundē. Uzvarētājai Ketrīnai Rosai no Austrālijas viņa zaudēja 51,8 sekundes, bet otro vietu ieņēmusi poliete bija 17,6 sekunžu attālumā. No četrām sacensību dalībniecēm Cvečkovska pārspēja taizemētīti Numitpu Sinčai, kurā Latvijas sportistei zaudēja vairāk nekā pusminūti.

- **Pēteris Skudra** neturpinās vadīt Kontinentālās hokeja līgas (KHL) komandu Rīgas Dinamo, informē klubs. Dinamo šo sezonu noslēdza ar 28 punktiem 60 spēlēs, kas bija slīktākais sniegums Rītumū ligā un arī visā līgā. Rīdzinieki Gagarina kausa izslēgšanas spēlēs nav spēlējuši septiņas sezonas pēc kārtas.

- Ādažos uzsākta multifunkcionālā velotrases būvniecība. Multifunkcionālā velotrase (saukta arī par "pumpu trasi") atradīsies pretī Ādažu sākumskolai, Attekas ielā 41.

Velotrases kopejā asfaltētās daļas platība būs 840m², trases garums – 207 m. Velotrase būs atbilstoša plaša spektra lietotāju vajadzībām (dažādiem prasmju līmeniem un vecuma grupām). Sporta daļas vadītājs ir pārliecīnāts, ka moderna velotrase padarīs novadu vēl pievilkāgu gan esošajiem, gan nākotnes Ādažu novada iedzīvotājiem, kuri novērtē attīstītu infrastruktūru veselīga un sportiska brīvā laika pavadīšanai.

P. Karlsons